

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Rapport 2023:5

Institusjonell tillit i ulike befolkningsgrupper i Norge

Kunnskapsoversikt og
deskriptiv analyse

Signe Bock Seggaard og Jo Saglie

© Institutt for samfunnsforskning 2023
Rapport 2023:5

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (digital): 978-82-7763-772-3

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
English summary	8
1 Innledning	9
Rapportens struktur	10
2 Institusjonell tillit i Norge: en forskningsoversikt	12
Tillitsbegrepet	12
Tillit til demokratiet og de politiske institusjonene	13
Tillitens årsaker	15
Overordnede samfunnsforhold	15
Konteksten: størrelse og tillit	16
Individnivået	18
Tillitens konsekvenser	20
Avslutning	21
3 Institusjonell tillit i ulike grupper – en deskriptiv analyse	22
Litt om datagrunnlaget, avgrensning og operasjonisering	22
Et statusbilde av institusjonell tillit anno 2021	28
Generell direkte tillit til myndighetsinstitusjoner	28
Oppgavehåndtering som uttrykk for tillit	38
Oppfatninger om korrupsjon som uttrykk for mistillit	47
Oppsummering og hovedinntrykk	54
4 (Mis-)tillit og myndighetskommunikasjon – avsluttende drøfting ..	59
5 Litteratur	66
6 Appendikstabeller	71
Generell tillit	71
Oppgavehåndtering som uttrykk for tillit	80
Korrupsjon og mistillit	88

Forord

I oktober 2022 fikk Institutt for samfunnsforskning, med Signe Bock Seggaard som prosjektleder, i oppdrag fra Justisdepartementet å gjennomføre prosjektet *Institusjonell tillit i ulike befolkningsgrupper i Norge*.

Prosjektets hensikt er overordnet å belyse befolkningens institusjonelle tillit i et sosiodemografisk og geografisk perspektiv der ulikhet og forskjeller mellom befolkningsgrupper er det sentrale. Institusjonell tillit avgrenses til holdninger til, oppfatning om og syn på institusjoner som i særlig grad synes relevante for nasjonal sikkerhet og nasjonale sikkerhetsinteresser. I tillegg til politiske og demokratiske institusjoner som Regjeringen (utøvende makt), Stortinget (lov-givende makt) og den offentlige forvaltningen mer generelt, omfatter slike institusjoner domstolene (dømmende makt) samt politiet og Forsvaret (som institusjoner som er spesielt relevante for sikkerhetsspørsmål). Prosjektet er empirisk avgrenset til Norge.

Et underliggende spørsmål er om lav tillit – og ulikhet i tillit – utfordrer den legitimiteten som er nødvendig for, og som også påvirker muligheten for, politikkgjennomføring, styring og kommunikasjon mellom borgere og myndigheter.

Prosjektet knyttes opp til tidligere og igangværende forskning på ISF, hvilket gjør oss i stand til å dra nytte av kunnskap og empirisk datamateriale som allerede finnes. Den primære datakilden for prosjektets empiriske undersøkelser av nordmenns institusjonelle tillit er imidlertid innbyggerundersøkelsen fra 2021 som ble gjennomført av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).

Prosjektet er delt inn i tre arbeidspakker: 1) en forskningsbasert kunnskapsoversikt som kort drøfter begrepet «institusjonell tillit», og som sammenfatter den kunnskapen som allerede finnes om sammenhengen mellom tillit og sosiodemografiske og geografiske kjennetegn i befolkningen; 2) en deskriptiv analyse av ulike gruppers tillit til utvalgte samfunnsinstitusjoner; 3) en drøfting av funnene og refleksjon over hvilken betydning folks institusjonelle (mis-)tillit har for myndigheters kommunikasjon med borgere.

Jeg ønsker å takke Justisdepartementet og vår kontaktperson, Veronika Witnes Karlson, for inspirerende dialog i forkant av og underveis i prosjektet. Videre

sendes en takk til Jo Saglie for, som alltid, godt samarbeid, og til Atle Haugsgjerd for innspill og nærlesing av tidligere rapportutkast.

Oslo, februar 2023

Signe Bock Seggaard

Sammendrag

Forfatter	Signe Bock Seggaard og Jo Saglie
Tittel	Institusjonell tillit i ulike befolkningsgrupper i Norge Kunnskapsoversikt og deskriptiv analyse
Sammendrag	Rapporten undersøker om den institusjonelle tilliten i Norge varierer mellom befolkningsgrupper og etter bosted. Det rettes særskilt oppmerksomhet mot institusjoner som er relevante for sikkerhets spørsmål, det vil si politiet og Forsvaret, i tillegg til politiske og demokratiske institusjoner som Regjeringen (utøvende makt), Stortinget (lovgivende makt) og domstolene (dømmende makt) samt den offentlige forvaltningen mer generelt. Rapporten inneholder en forskningsoversikt som kort drøfter begrepet «institusjonell tillit», og som sammenfatter kunnskap om sammenhengen mellom tillit og sosiodemografiske og geografiske kjennetegn i befolkningen. Deretter følger en empirisk analyse av ulike gruppers tillit til utvalgte samfunnsinstitusjoner. Her er blikket i særlig grad rettet mot grupper som skiller seg ut når det gjelder tillit til institusjonene. Avslutningsvis drøftes noen forhold og spørsmål for videre forskning som denne rapporten ikke har belyst: hvilken betydning folks institusjonelle (mis-)tillit har for myndighetskommunikasjon og myndigheters politikkgjennomføring.
Emneord	Institusjonell tillit, ulikhet, nasjonal sikkerhet, kommunikasjon, Norge

English summary

Author	Signe Bock Seggaard and Jo Saglie
Title	Institutional Trust Among Citizen Groups In Norway Knowledge Review and Descriptive Analysis
Summary	<p>This report examines institutional trust in Norway, and how it varies between socio-demographic groups and by place of residence. Particular attention is paid to institutions that are relevant for national security: the police and armed forces, as well as political and administrative institutions such as the Cabinet (the executive branch), the Parliament (the legislative branch), the courts (the judicial branch) and public administration in general. The report first summarizes research on institutional trust and how it relates to socio-demographic and geographical characteristics. This is followed by an empirical analysis of institutional trust within different groups. Here, the focus is on groups clearly connected to institutional trust. Finally, issues and questions for further research are discussed: the importance of institutional (dis)trust for government communication and policy implementation.</p>
Index terms	Institutional trust, Inequality, National security, Communication, Norway

1 Innledning

Norge er i internasjonal sammenheng et høytillitsland, og har lenge vært det. Det er lett å si seg fornøyd med det og dermed avfeie den bekymringen som ellers gjør seg gjeldende i flere vestlige demokratier. En slik bekymring handler om at tilliten til politikerne og det politiske systemet er svekket blant folk flest, noe som utfordrer etablerte demokratiske strukturer, myndigheters kontroll og kommunikasjon, og som synes forankret i en bølge av ulike endringer og begivenheter. Én slik endringsprosess er knyttet til innvandring og sosiodemografiske endringer mer overordnet. Fordi Norge ikke er upåvirket av slike endringer, er spørsmålet om det generelt høye tillitsnivået skjuler nyanser som kan sies å sette den politiske tilliten på spill, selv i et høytillitsland som Norge. Premisset for spørsmålet er en antagelse om at dersom tilliten til myndigheter og institusjoner er ujevnt fordelt ved at noen har mye og andre har liten eller ingen tillit, så kan det gi grobunn for polarisering og konflikt og vanskeliggjøre demokratisk interaksjon og kommunikasjon.

I denne rapporten belyser vi om den institusjonelle tilliten i Norge varierer mellom befolkningsgrupper og geografisk bosted. Vi er særlig opptatt av institusjoner som er spesielt relevante for sikkerhetsspørsmål, det vil si politiet og Forsvaret, i tillegg til politiske og demokratiske institusjoner som Regjeringen (utøvende makt), Stortinget (lovgivende makt) og domstolene (dømmende makt) samt den offentlige forvaltningen mer generelt. Videre vil vårt blikk i særlig grad være rettet mot grupper som skiller seg ut når det gjelder tillit til institusjonene. Det er med andre ord forskjeller snarere enn likheter som er det sentrale, og da spesielt de «store» forskjellene.

Vi konsentrerer oss om såkalt *institusjonell politisk tillit*. Et hovedfunn i forskningslitteraturen om politisk tillit er at borgerne skiller mellom ulike deler av det politiske demokratiske systemet i sine tillitsvurderinger, og dermed at ulike deler av et system kan nyte ulik grad av tillit (Easton, 1965; Norris, 1999, 2011). At noen har lav tillit til politiske enkeltaktører, som er et relativt vanlig fenomen, er ikke nødvendigvis et alvorlig sykdomstegn for demokratiske styresett. Politiske ledere som ikke innehar velgernes tillit, kan jo byttes ut gjennom valg. Hvis mistillit derimot er rettet mot sentrale politiske institusjoner eller de grunnleggende prinsippene som det politiske systemet styres etter, kan konsekvensene av lav tillit være mer alvorlige (Dalton, 2006). I tillegg kommer at

dersom en slik tillit først er brutt ned, så kan det være krevende og vanskelig å bygge den opp igjen. Derfor er «vedlikehold» et nøkkelord.

Vedlikehold av tillit forutsetter – som alt annet vedlikehold – at man følger med, registrerer potensielle skader og iverksetter tiltak så raskt som mulig etter at en skade er oppdaget. Men best er det imidlertid å forebygge. Både vedlikehold og forebygging krever kunnskap, og det er nettopp det denne rapporten har til hensikt å bidra med.

Rapportens struktur

Basert på tidligere forskning og det som i de senere årene er gjort av undersøkelser og prosjekter om politisk tillit ved Institutt for samfunnsforskning, vil kapittel 2 nedenfor presentere en kunnskapsoversikt. Her belyser vi (i) *hva institusjonell tillit er*, (ii) *hva som kan forklare variasjoner i institusjonell tillit, deriblant individuelle kjennetegn som sosiodemografisk bakgrunn og geografisk tilhørighet*, og (iii) *konsekvensene av institusjonell tillit i et (nasjonalt) kommunikasjons- og styringsperspektiv*. Kunnskapsoversikten har som siktemål å gjøre rede for kunnskapsstatus på disse feltene, med hovedvekt på forskningen om norske forhold. I diskusjonen av hva institusjonell tillit er, vil vi også kort komme inn på det som i faglitteraturen omtales som systemtillit. Systemtillit handler om den grunnleggende oppslutningen om det politiske systemet og demokratiet mer generelt.

I kapittel 3 gjennomføres det en analyse av ulike befolkningsgruppers tillit til utvalgte samfunnsinstitusjoner. To spørsmål står sentralt: 1) *I hvilken grad skiller folks tillit til institusjoner som har et særlig ansvar for nasjonal sikkerhet, seg fra deres tillit til andre (nasjonale) myndighetsinstitusjoner?* Og 2) *I hvilken grad er befolkningens tillit til nasjonale myndighetsinstitusjoner sosiodemografisk og geografisk lagdelt?* De to spørsmålene blir belyst gjennom deskriptive analyser som presenteres ved hjelp av figurer og tabeller der hovedinntrykkene også kommenteres i teksten. Innbyggerundersøkelsen fra 2021, gjennomført av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ), utgjør datagrunnlaget for analysene. Denne undersøkelsen inneholder spørsmål om tillit til ulike myndighetsinstitusjoner og oppfatning av hvor godt myndighetsinstitusjonene ivaretar sine oppgaver.

I det avsluttende kapittel 4, med utgangspunkt i den empiriske arbeidspakken og kunnskapsgjennomgangen, drøfter og reflekterer vi over noen forhold og spørsmål for videre forskning som denne rapporten ikke har belyst, men som

like fullt kan antas å være viktige. Det handler om hvilken betydning folks institusjonelle (mis-)tillit har for myndigheters politikkgjennomføring, styring og kommunikasjon med borgere. Nærmere bestemt setter vi søkelyset på hvordan myndighetene kommuniserer. Vårt utgangspunkt er at når politikk skal iverksettes, må den også kommuniseres. Hva folk synes om politikken som iverksettes, vil selvsagt påvirke tilliten til myndighetene. Selve kommunikasjonen kan imidlertid også svekke eller styrke tilliten – noe som i sin tur kan påvirke om iverksettingen blir vellykket. Dermed blir kommunikasjon viktig i forbindelse med institusjonell tillit, og kanskje i særdeleshet når det gjelder ivaretagelse av nasjonal sikkerhet.

2 Institusjonell tillit i Norge: en forskningsoversikt

I dette kapitlet vil vi belyse hva som ligger i begrepet *politisk tillit* (herunder institusjonell tillit og systemtillit), hva som påvirker tillit, og hvilke konsekvenser tillit kan ha. Underveis beskriver vi også resultater fra norsk forskning på disse områdene, plasserer Norge i et internasjonalt perspektiv og ser hvordan tilliten i Norge har utviklet seg over tid. Kapitlet bygger på tidligere forskning på feltet, men gir ingen full oversikt over den internasjonale forskningen. For mer omfattende kunnskapsoversikter viser vi til bl.a. Citrin og Stoker (2018), Haugsgjerd (2020), Uslander (2018) og Zmerli og van der Meer (2017).

Tillitsbegrepet

Samfunnsfaglig forskning om tillit kan deles inn i to hovedgrupper: studier av sosial, eller mellommenneskelig, tillit på den ene siden, og politisk tillit på den andre. Tillit til andre mennesker regnes som et viktig element av «sosial kapital», og framheves gjerne som et viktig bidrag til et velfungerende samfunn. Sammenlignende forskning viser at Norge og de andre nordiske landene skiller seg ut med høy mellommenneskelig tillit (f.eks. Wollebæk, 2011).

I denne rapporten skal vi konsentrere oss om politisk tillit. Som Marte Winsvold (2021, s. 229–233) trekker fram, er ikke politisk tillit vesensforskjellig fra annen tillit. Det som gjør tillit politisk, er at den rettes mot politiske aktører og institusjoner. Generelt sett innebærer politisk tillit at innbyggerne har tro på at de politiske aktørene og institusjonene vil ivareta innbyggernes interesser på en god måte.

Politisk tillit kan rettes mot alt fra konkrete aktører til mer abstrakte størrelser. Med utgangspunkt i David Eastons (1965) teorier utarbeidet Pippa Norris (1999) et mye brukt rammeverk for studier av politisk tillit. Hun skilte mellom fem nivåer som man kan ha tillit til innenfor et politisk system: a) nasjonsfelleskapet; b) prinsippene for demokratisk styre; c) systemets prestasjoner, eller evne til å levere resultater; d) politiske institusjoner; e) politiske aktører. Det er ikke nødvendigvis skarpe skiller mellom disse begrepene. Et poeng er at tillit til de øverste nivåene oppfattes som nødvendig for at et politisk system skal

fungere. Tillit til politiske aktører trenger derimot ikke å være høy. Tvert imot er et poeng med demokratiet at man kan skifte ut politikere ved valg, hvis man ikke har tillit til dem. At man mangler tillit til spesifikke politikere eller partier, påvirker ikke nødvendigvis tilliten til systemet som helhet.

Et beslektet skille går mellom det Easton (1965) kalte diffus og spesifikk tillit. En diffus tillit innebærer en mer generell tro på at myndighetene har gode intensjoner, mens spesifikk tillit er et resultat av folks vurderinger av hvordan ulike sider ved systemet faktisk fungerer. I utgangspunktet kan det være grunn til å tro at tilliten blir mindre diffus og mer spesifikk dess lenger ned man kommer i Norris' nivåinndeling. I praksis er likevel ikke skillet alltid så skarpt.

Tillit til demokratiet og de politiske institusjonene

Vi skal ikke gå inn på alle nivåene til Pippa Norris (1999) her, og konsentrerer oss først og fremst om tillit til institusjonene. Her trekker vi også inn tillit til institusjoner som ikke er politisk valgt, som politiet og rettsvesenet. Først skal vi imidlertid se på systemtillit, altså den grunnleggende oppslutningen i befolkningen om det politiske systemet og demokratiet mer generelt.

Når det gjelder systemtillit, står Norge fram som et høytillitsland. Et standard-spørsmål i undersøkelser om systemtillit er hvor fornøyd man er med måten demokratiet virker på. Sammenlignet med andre land skiller de nordiske landene – sammen med enkelte andre land – seg ut med høy tilfredshet (Listhaug & Aardal, 2011, s. 296). Tilfredsheten med demokratiet er også stabilt høy. Endringene over tid er relativt små, uten noen systematisk trend (Haugsgjerd & Linde, under utgivelse; Segard, 2020, s. 33; Segard et al., 2020, s. 131).

Den uttalte støtten til demokratiet er også høy i Norge, og det er svært få som sier seg *uenig* i at demokratiet alltid er å foretrekke framfor andre styreformene (Haugsgjerd & Linde, under utgivelse). Et forbehold bør likevel nevnes. Atle Haugsgjerd og Jonas Linde (under utgivelse) viser nemlig at et ikke ubetydelig mindretall i den norske befolkningen sier seg enig i at det er bra med en sterk leder selv om denne tøyer reglene, eller at viktige beslutninger skal tas av uavhengige eksperter framfor folkevalgte. Det er vanskelig å si sikkert om en slik støtte til sterke ledere eller ekspertstyre bør forstås som alternativer eller supplementer til demokratiet. Vi kan likevel si at den sterke oppslutningen om demokratiet ikke er til hinder for en viss oppslutning om andre beslutningsformer.

Ser vi på tillit til politiske institusjoner – og andre viktige samfunnsinstitusjoner – finner vi igjen at innbyggerne i de nordiske landene har forholdsvis høy tillit (Listhaug & Ringdal, 2008). Det gjelder både tillit til politiske institusjoner som parlamentet og partiene, og institusjonene i justissektoren (rettsvesen og politi). Tilliten til de politiske institusjonene i Norge er også noenlunde stabil over tid (Segaard et al., 2020, s. 131), eller til og med svakt stigende (OECD, 2022a, s. 15). I noen undersøkelser framstår likevel 2011 som et toppunkt for institusjonell tillit, med noe synkende tillit i årene som følger (Segaard, 2020, s. 35–36). Dette skal vi komme tilbake til. Vi kan uansett konkludere med at det ikke er noe som tyder på at den institusjonelle tilliten i Norge er synkende.

Det er ikke like mye forskning på utviklingen i tillit til institusjonene i justissektoren, men OECD (2022a, s. 15) finner at det er en økende tillit til rettsvesenet i Norge. Tilliten til politiet er mer stabil, mens tilfredsheten med politiets tjenester har svingt opp og ned (OECD, 2022a, s. 74). OECD ser nedgangen i tilfredshet med polititjenester mellom 2015 og 2019 i sammenheng med den såkalte nærpolitireformen.

Nivået på tilliten til disse institusjonene er imidlertid klart forskjellig. Politiet og domstolene nyter høyest tillit, mens «politikkerne» som gruppe, sammen med partiene, har lavest tillit. Politiske institusjoner som Stortinget, Regjeringen og kommunestyret ligger i en mellomposisjon (Listhaug & Ringdal, 2008; Listhaug & Aardal, 2011, s. 298; OECD, 2022a, s. 15).

Men selv om noen nyter større tillit enn andre, viser forskningen også at tilliten til de ulike politiske aktørene og institusjonene henger sammen: Har man tillit til en politisk institusjon, har man som oftest også tillit til en annen. Tillit til justisinstitusjonene henger sammen på tilsvarende måte. Det er også en sammenheng – men noe svakere – mellom tillit til justisinstitusjoner og politiske institusjoner (Listhaug & Ringdal, 2008).

Sterke sammenhenger mellom tillit til ulike aktører og institusjoner finnes også i andre undersøkelser, både fra Norge og fra andre land. På den ene siden kan dette henge sammen med individuelle variasjoner mellom de personene som vurderer institusjonene. Som Winsvold (2021, s. 249) peker på, antyder en slik sammenheng et betydelig innslag av diffus tillit. Selv om folk generelt har større tiltro til justissektoren enn til politiske institusjoner, er tilliten også preget av en grunnleggende positiv eller negativ innstilling: Noen har tiltro til at ulike slags myndigheter har gode hensikter, inntil det motsatte eventuelt blir bevist, mens andre har som utgangspunkt at myndighetene ikke vil oss vel. På den andre siden kan en sammenheng mellom tillit til ulike institusjoner henge sammen

med et lands politiske kultur (Hooghe, 2011). Her er tanken at det er sjelden at noen samfunnsinstitusjoner er velfungerende mens andre er korruperte, innenfor ett og samme land. Og når alle institusjoner fungerer noenlunde bra, blir resultatet en høytillitskultur som ikke skiller mellom de ulike institusjonene.

Tillitens årsaker

Hva er det så som skaper politisk tillit – eller mistillit? Som et utgangspunkt kan vi, som Seggaard et al. (2020), skille mellom tre typer forklaringer. For det første er noen forklaringer basert på *overordnede samfunnsforhold*. Hvordan de politiske institusjonene møter så vel langsiktige utfordringer som dagsaktuelle kriser, kan bidra til å styrke eller svekke innbyggernes tillit. For det andre peker *kontekstbaserte* forklaringer på variasjoner i de institusjonene som vurderes. Innenfor et land vil det for eksempel være spørsmål om tillit til statlige og lokale institusjoner, eller til kommuner av ulik størrelse. For det tredje peker *individbaserte* forklaringer på egenskaper og kjennetegn ved personene som uttrykker tillit. Folk kan ha ulike verdier og tenkemåter, eller ulike erfaringer med de politiske institusjonene, ut fra for eksempel kjønn, alder eller utdanning. Det kan påvirke tilliten.

Overordnede samfunnsforhold

Pippa Norris peker på flere mulige årsaker til manglende politisk tillit. Dels kan innbyggerne ha sterke forventninger til myndighetene, og dels kan mediernes dekning påvirke innbyggernes oppfatninger. Men det hun trekker fram som viktigst, er kvaliteten på de politiske prosessene og de politiske resultatene – og om disse kan leve opp til innbyggernes forventninger (Norris, 2011, s. 245).

Makroøkonomiske forhold, som arbeidsløshet og økonomisk vekst, har betydning for variasjoner i tillit over tid innenfor et land (van Erkel & van der Meer, 2016). Folk kan ha forventninger til de økonomiske resultatene ut fra tidligere tider, og bedømme dagens myndigheter ut fra dette. Videre er korrupsjon i offentlig sektor naturlig nok til skade for institusjonell tillit (se f.eks. Hakhverdian & Mayne, 2012). Utformingen av velferdsstaten kan også påvirke befolkningens tillit (Kumlin & Haugsgjerd, 2017), både gjennom hvordan de konkrete velferdsordningene er utformet, og gjennom innbyggernes erfaringer med velferdstjenestene. Samspeillet mellom velferdsstat og makroøkonomi kan også ha betydning, gjennom myndighetenes evne til å møte økonomiske kriser og skjerme befolkningen fra de verste skadevirkningene.

Enkelstående hendelser kan også ha betydning for tilliten. Et eksempel er terrorangrepet 22. juli 2011, som førte til en økt tillit – særlig til de nasjonale politiske institusjonene som Stortinget og Regjeringen (Wollebæk et al., 2012). Dette forklarer også hvorfor 2011 framstår som et toppunkt med hensyn til politisk tillit i noen tidsserier (Segaard, 2020, s. 35–36). En slik samling om nasjonale politiske institusjoner i krisetider er velkjent, og gjerne omtalt som en «samling rundt flagget». Et annet eksempel er koronapandemien, som førte med seg en stigende oppslutning om regjeringspartiene i alle de nordiske landene – selv om disse hadde valgt ulike strategier for å bekjempe pandemien (Johansson et al., 2023).

Dette er likevel langt fra en automatisk reaksjon. Blir krisen dårlig håndtert, går det på tilliten løs. Også i pandemihåndteringen finnes det eksempler på svekket tillit, for eksempel i forbindelse med minkskandalen i Danmark. En gjennomgående lavere støtte til regjeringens koronapolitikk i Sverige enn i Danmark kan også henge sammen med hvordan håndteringen faktisk fungerte i de to landene (Johansson et al., 2023, s. 293; se også Ihlen et al., 2022). Forskning om hvilke effekter terrorangrep har på befolkningens tillit, tyder også på at utslagene avhenger av flere forhold – myndighetenes håndtering, den politiske konteksten som myndighetene handler innenfor, og de oppfatningene av situasjonen («narrativer») som fester seg i befolkningen (Steen-Johnsen et al., 2021).

Konteksten: størrelse og tillit

Et sentralt forskningsspørsmål har vært hvilken betydning politiske enheters størrelse har for tilliten til institusjonene. Denne forskningen har først og fremst handlet om politiske institusjoner. Spørsmålet kan likevel også være aktuelt for justissektoren, for eksempel i forbindelse med sammenslåing av politidistrikter eller tingretter.

En tilnærming til spørsmålet om betydningen av størrelse har vært å sammenligne tillit til nasjonale og lokale politiske institusjoner, siden lokale institusjoner per definisjon dekker et mindre område og færre innbyggere. Internasjonal litteratur indikerer at folk generelt har høyere tillit til lokale institusjoner (Muñoz, 2017). Jordi Muñoz (2017, s. 71–72) trekker fram fire grunner til dette. For det første kan lokale institusjoner være mer lydhøre. For det andre (og kanskje mest relevant i USA) kan det være sterkere ideologisk kritikk av nasjonale institusjoner. For det tredje har innbyggerne mer kontakt med lokale institusjoner, noe som kan bygge tillit. For det fjerde er lokale politiske institusjoner – i det minste i enkelte land – i mindre grad politiserte, slik at de i mindre grad rammes av mistillit mot politiske partier.

I Norge har også hovedmønsteret vært noe høyere tillit til lokalpolitikere og lokalpolitiske institusjoner, sammenlignet med motparter på nasjonalt nivå. Unntaket er igjen 2011. Da økte tilliten til rikspolitiske institusjoner opp til samme nivå som for lokalpolitiske institusjoner – for så å falle tilbake ved neste måling (Bergh & Rose, 2013, s. 265–267; Saglie & Seggaard, 2020, s. 102–105).

En annen tilnærming, i tradisjonen etter Robert A. Dahl og Edward Tufte (1973), har vært å sammenligne politisk tillit i kommuner av ulik størrelse (dvs. innbyggertall). I den forbindelse har Bas Denters (2002; se også Denters et al., 2014, kap. 8) beskrevet ulike dimensjoner ved politisk tillit: oppfatninger om politikernes kompetanse, integritet og lydhørhet. Hver av disse tre dimensjonene kan ha betydning for innbyggernes vurderinger av de politiske institusjonene. For noen av dimensjonene er det grunn til å tro at store kommuner kommer best ut, mens for andre kan små kommuner ha en fordel. I utgangspunktet er det grunn til å anta at innbyggere i små kommuner har mindre tillit til lokalpolitikernes integritet. Grunnen er at små forhold der alle kjenner hverandre, kan gi habilitetsproblemer, mens større kommuner kan ha en mer profesjonalisert administrasjon. På samme måte kan innbyggerne i små kommuner ventes å ha mindre tillit til lokalpolitikernes kompetanse. Dette fordi det er færre mulige kandidater å velge mellom, og dermed trolig også færre kompetente kandidater. På den annen side er det grunn til å vente at innbyggerne i små kommuner har større tillit til sine politikeres lydhørhet. I små kommuner er det flere folkevalgte per innbygger, og dermed bedre mulighet for kommunikasjon mellom velgere og valgte.

Ikke alle antakelsene holder stikk i møte med empirien. For eksempel finner Johannes Bergh og Lawrence Rose (2013, s. 276–280) et U-formet mønster i spørsmål om lokalpolitikernes integritet, der innbyggerne i de største og minste kommunene oftest mener det forekommer korrupsjon og annen uetisk atferd. Når vi ser på det mer generelle spørsmålet om tillit til kommunestyret, er hovedtendensen i Norge en noe større tillit til lokalpolitiske institusjoner i små kommuner – igjen med 2011 som unntak (Saglie & Seggaard, 2020, s. 102–105). Denters et al. (2014, s. 183) finner høyere tillit i små kommuner i Norge og Sveits, men i Danmark og Nederland er denne forskjellen ikke statistisk signifikant. En forklaring kan være at det er få små kommuner (etter norsk målestokk) i de to sistnevnte landene.

Kommunesammenslåinger har i forskningen blitt brukt som en form for «eksperimenter», der man kan se om sammenslåing til større enheter svekker tilliten til de lokale politiske institusjonene. Forskning fra Danmark tyder på at dette har skjedd der (f.eks. Hansen, 2013). Et problem med slike studier er likevel at

selve sammenslåingsprosessen, dersom denne er omstridt, også kan svekke tilliten (Saglie et al., 2022; Stein et al., 2022).

Geografisk bosted kan også ha betydning for folks tillit uavhengig av enhetenes størrelse, og da i form av motsetninger mellom sentrum og periferi. Denne motsetningen kan ta flere former; det kan være snakk om regionale motsetninger mellom hovedstad og andre deler av landet, eller mellom sentrale strøk og utkant – uavhengig av region. I sistnevnte tilfelle sammenfaller skillet mellom sentrum og periferi med kommunistørrelse.

Noen norske studier har vist slike territorielle forskjeller i tillit, i form av lavere tillit til rikspolitiske institusjoner i Nord-Norge (Stein et al., 2021) eller høyest tillit i Oslo-området (OECD, 2022a, s. 40). For en del indikatorer (OECD, 2022a, s. 132; Saglie & Seggaard, 2020, s. 102–105), men ikke alle (OECD, 2022a, s. 40), gjelder disse forskjellene bare for tillit til rikspolitikere, ikke egne lokalpolitikere.

Individnivået

Når vi går til faktorer på individnivå som kan påvirke en persons politiske tillit, skal vi konsentrere oss om forskningsresultater fra Norge. Først kan vi peke på en del forhold som har lite å si for tilliten. Forskjellene mellom aldersgrupper er forholdsvis små, med noe variasjon over tid (Seggaard et al., 2020, s. 133). Kjønnforskjellene er heller ikke særlig sterke, men siden 2005 har kvinner hatt noe høyere politisk tillit enn menn (OECD, 2022a, s. 45; Seggaard et al., 2020, s. 133).

Når det gjelder utdanning og inntekt, er det de med høy utdanning og inntekt som har høyest tillit (OECD, 2022a, s. 42; Seggaard et al., 2020, s. 135). Dette kan kanskje høres innlysende ut i og med at grupper med høy utdanning er overrepresentert i politikken og gjerne har lettere for å få gjennomslag i møte med det offentlige, mens de lavt utdannede lettere kan bli politisk marginalisert. Slik er det likevel ikke alltid, og sammenhengen mellom utdanning og politisk tillit hadde motsatt retning på 1970-tallet. Da var det de høyt utdannede som hadde lavest tillit (Seggaard et al., 2020, s. 134–135). Går vi til studier som sammenligner land, viser det seg at den positive sammenhengen mellom politisk tillit og utdanning kun gjelder i land med relativt lite korrupsjon. I land med mye korrupsjon har høyt utdannede typisk lavere tillit (Hakhverdian & Mayne, 2012).

Studier viser at når vi ser på grupper som i større grad kan sies å være marginalisert og ressurssvake i samfunnet, er tillitsforskjellene tydeligere. Arbeidsledige og trygdede (utenom alderstrygdede) peker seg ut med lav tillit (Segaard, 2020). At de som har personlig erfaring med behovsprøvde velferdstjenester, også har lav politisk tillit (Folkestad, 2017), peker i samme retning.

Ut fra dette kunne man kanskje også vente at innvandrere har lavere tillit enn gjennomsnittet i den norske befolkningen. Det stemmer imidlertid ikke: I de fleste undersøkelsene har utenlandsfødte personer høyere politisk tillit enn norskfødte (OECD, 2022a, s. 43; Segaard, 2020, s. 61–62; Støren, 2019). Slike tendenser finnes også i studier fra andre land (McLaren, 2017, s. 330–332). En grunn kan være at innvandrere sammenligner norske politiske institusjoner med de politiske forholdene i opprinnelseslandet. Det viser seg da også at de som kom til Norge i voksen alder, skiller seg mer ut fra norskfødte enn de som innvandret som barn (Støren, 2019).

Ser vi på andre individfaktorer enn de sosiodemografiske bakgrunnsvariablene, viser det seg, for det første, at hjemmesitterne har lavere politisk tillit enn dem som stemte ved valget (Segaard, 2020; Winsvold, 2021). Dette er i tråd med internasjonal forskning, som riktignok peker på at det først og fremst er mer generelle former for tillit som er forbundet med høy valgdeltakelse, og i mindre grad tillit til spesifikke aktører. Det har også vært diskusjon om i hvilken grad tillit har en direkte effekt på valgdeltakelse, eller om sammenhengen skyldes at både tillit og valgdeltakelse påvirkes av bakenforliggende forhold som utdanning (Hooghe, 2018).

For det andre henger politisk tillit sammen med om man stemte på partier som tapte eller vant valget (Winsvold, 2021). De som stemte på vinnerne, har, rimelig nok, høyere tillit til politikere og politiske institusjoner. Dette er også velkjent fra internasjonal forskning, selv om styrken på denne sammenhengen er avhengig av valgordningen og andre trekk ved hvordan de politiske institusjonene er utformet (Anderson et al., 2005). Med andre ord er effekten av å være på «vinnerlaget» større i systemer der vinneren tar alt. Så må det tilføyes at betydningen av å være på vinnerlaget ikke nødvendigvis har så store konsekvenser på lang sikt, siden ett valgs vinnere ofte kan være neste valgs tapere. Tilhengere av partier som permanent er utestengt fra makten, kan derimot få forsterket sin mistillit til det politiske systemet. Slik sett er et inkluderende politisk system positivt. Atle Haugsgjerd (2019) finner for eksempel økende tillit blant Fremskrittspartiets velgere etter at partiet fikk regjeringsmakt.

Tillitens konsekvenser

Når det gjelder konsekvenser, er det verdt å peke på at manglende tillit ikke nødvendigvis er negativt. En naiv tiltro til myndighetene er ikke ønskelig i et demokrati. Som blant andre Norris (2011, s. 245) påpeker, er en viss grad av skepsis et sunnhetstegn, og kan bidra til debatt og reformer. Man bør ikke ha tillit til politikere og institusjoner som ikke er tilliten verdig. Men, som Norris også trekker fram: En viss grad av tillit er nødvendig for at myndighetene skal få gjennomført sin politikk, og er dermed også nødvendig for et velfungerende demokrati.

Til tross for at både forskere og politikere gjerne hevder at tillitsnivået har klare konsekvenser, har det inntil nylig vært lite systematisk forskning om tillitens konsekvenser. I en forskningsoversikt trekkes dette fram som tillitsforskningens største kunnskapshull (van der Meer & Zmerli, 2017, s. 8).

Noe forskning om tillitens konsekvenser finnes likevel. Blant annet finner Atle Haugsgjerd og Staffan Kumlin (2020) at folks vurderinger av myndighetenes politikk kan påvirke tilliten. Dette kan skape en ond sirkel: Misnøye med den politikken som føres, kan skape mistillit, som i sin tur gir grobunn for mer negative vurderinger av politikken.

Koronapandemien ble – blant mye annet – også opphav til mye debatt og forskning om tillitens rolle. At Norge er et høytillitsland, ble trukket fram av politikere og andre observatører som en forklaring på den relativt vellykkede håndteringen av pandemien. Daværende helseminister Bent Høie (2020) sa for eksempel:

Vi som bor i dette landet, har tillit til hverandre og tillit til myndighetene. Det er derfor vi ved felles innsats har fått kontroll over smittespredningen i samfunnet.

Norsk forskning om hvilke konsekvenser tilliten hadde for koronahåndteringen, gir statsråden bare halvveis rett (Wollebæk et al., 2022). Den mellommenneskelige tilliten hadde ingen positiv effekt på etterlevelse av smittevernråd, men heller en svak negativ effekt. Hvis man bare tror godt om andre, så kan man komme til å undervurdere faren for at de smitter en med koronavirus – og slappe av på forholdsreglene.

Derimot er det en klar sammenheng mellom tillit til politiske myndigheter og etterlevelse av smittevernråd. Hvis vi stoler på at myndighetene vil oss vel, er det rimelig å følge rådene vi får. Politisk tillit, og tillit til helsemyndighetenes

kompetanse, var likevel ikke det eneste som fikk oss til å følge smittevernslåkene. Frykten for å bli smittet spilte også en viktig rolle.

Men selv om den institusjonelle tilliten bidro positivt i bekjempelsen av koronaviruset, trekker likevel Dag Wollebæk et al. (2022, s. 76) fram noen motforestillinger. Blir tilliten for høy, kan kritiske spørsmål om pandemihåndteringen bli skjøvet til side, og det er fare for at smittevern ikke blir veid opp mot andre hensyn i tilstrekkelig grad.

Avslutning

Institusjonell tillit kan som nevnt forstås som at innbyggerne har en grunnleggende tro på at myndighetsinstitusjonene – og de aktørene som styrer dem – vil oss vel, og at de vil ivareta våre interesser på en god måte. Tilliten i Norge er jevnt over høy sammenlignet med andre land, men nordmenn skiller også mellom tillit til ulike institusjoner, der justissektoren kommer bedre ut enn det politiske systemet. Tidligere forskning har vist at en del av sammenhengene mellom tillit og sosiodemografiske forhold er forholdsvis svake, sammenlignet med det vi finner ellers i samfunnsvitenskapelig forskning. Likevel skiller noen grupper seg systematisk ut med noe lavere tillit. Videre tyder mye på at myndighetenes gjennomføring av politikk både påvirker og blir påvirket av folks institusjonelle tillit. Og ikke minst: Nivået på den institusjonelle tilliten varierer langt mer – og kan ha langt større konsekvenser – når vi sammenligner Norge med andre land, enn når vi leter etter forskjeller innad i Norge. I denne rapporten skal vi likevel holde oss til å utforske variasjonene i tillit internt i Norge. Det er tema for neste kapittel.

3 Institusjonell tillit i ulike grupper – en deskriptiv analyse

I dette kapitlet vil vi, basert på nyere empiriske data, belyse følgende spørsmål om befolkningens institusjonelle tillit:

- I hvilken grad skiller folks tillit til institusjoner som har et særlig ansvar for nasjonal sikkerhet, seg fra deres tillit til andre (nasjonale) myndighetsinstitusjoner?
- I hvilken grad er befolkningens tillit til nasjonale myndighetsinstitusjoner sosiodemografisk og geografisk lagdelt?

Spørsmålene blir belyst gjennom deskriptive analyser som presenteres ved hjelp av figurer i hovedteksten og mer detaljerte tabeller i appendiks. I kommentarene til analysene skal vi særlig framheve grupper som skiller seg ut når det gjelder tillit til ulike samfunns- og myndighetsinstitusjoner – politiske, demokratiske og forvaltningsmessige. Dermed også sagt at vårt blikk er rettet mot forskjeller snarere enn likheter, og da spesielt de «store» forskjellene. Analysene vil bli kommentert løpende i teksten for så til slutt kort å bli oppsummert i form av overordnede hovedinntrykk og konklusjoner.

Før vi går til analysene, skal vi i neste avsnitt gi en kort beskrivelse av det empiriske datagrunnlaget og en redegjørelse for hvilke spørsmål (variabler) som brukes til å belyse befolkningens institusjonelle tillit og besvare problemstillingene (operasjonalisering).

Litt om datagrunnlaget, avgrensning og operasjonalisering

Datagrunnlaget for dette kapitlets empiriske analyser er DFØs innbyggerundersøkelse fra 2021.¹

---

¹ Rådataene er hentet fra DFØs nettside, <https://www02.dfo.no/rapporter-og-statistikk/undersokelser/innyggerundersokelsen-2021>, den 10. oktober 2022.

Innbyggerundersøkelsen er blitt gjennomført cirka annethvert år siden 2010 og siste gang i 2021 (DFØ, 2021). I 2021-undersøkelsen ble det lagt særlig vekt på å inkludere spørsmål om tillit, og spesielt spørsmål som gjør det mulig å belyse folks tillit til sentrale samfunns- og myndighetsinstitusjoner – politiske, demokratiske og forvaltningsmessige. Det gjør dataene fra 2021-undersøkelsen særlig relevant som grunnlag for et statusbilde av nordmenns institusjonelle tillit. Den samme undersøkelsen er brukt i OECDs (2022a) rapport om institusjonell tillit i Norge, og vi viser til denne rapporten for ytterligere analyser av materialet.

Når det er sagt, er det likevel også nødvendig å understreke at de aktuelle spørsmålene og DFØs innbyggerundersøkelse 2021 som helhet *ikke* er utarbeidet med et nasjonalt sikkerhetsperspektiv in mente. Det betyr dels at undersøkelsen kun i begrenset grad inkluderer variabler som direkte kan knyttes til et slikt perspektiv, og dels at tolkning av resultatene må gjøres varsomt når det gjelder kobling til og implikasjoner for ivaretagelse av nasjonal sikkerhet og sikkerhetspolitikk. Det kommer vi tilbake til i den avsluttende drøftelsen i kapittel 4, når vi løfter fram og drøfter forhold for videre forskning og kunnskapsutvikling.

Innbyggerundersøkelsen fra 2021 inneholder spørsmål om tillit til ulike myndighetsinstitusjoner og oppfatning av hvor godt myndighetsinstitusjonene ivaretar sine oppgaver. Institusjonell tillit blir på denne måten belyst både *direkte* ved å inkludere spørsmål som eksplisitt nevner begrepet «tillit», og *indirekte* ved å avdekke folks vurdering og syn på (institusjonenes) oppgavehåndtering. Det inkluderer også spørsmål om trygghet og sikkerhet – både fysisk sikkerhet knyttet til geografisk område og digital sikkerhet. Videre gir dataene i noen utstrekning mulighet for å studere Forsvaret og politiet spesifikt og sammenligne folks tillit til disse institusjonene med andre myndighetsinstitusjoner. Et spørsmål som også belyses, er i hvilken grad det er en sammenheng mellom den direkte – eksplisitte – tilliten og den indirekte – implisitte – tilliten slik den kommer til uttrykk i vurderingen av myndighetenes oppgavehåndtering.

Endelig har vi også med et indirekte mål på institusjonell *mistillit* gjennom å undersøke hvorvidt folk tror at korrupsjon er utbredt i henholdsvis staten og vedkommendes kommune.

Tabell 3.1 viser hvilke spørsmål (avhengige variabler) vi i analysen bruker som direkte eller indirekte mål på institusjonell tillit. Alle «vet ikke / har ingen mening»-svar er definert som missing-verdier og inngår ikke i etterfølgende analyser.

Tabell 3.1 Avhengige variabler: direkte og indirekte mål på institusjonell tillit.

Spørsmål (variabel)	Svaralternativer
Hvor stor eller liten tillit har du til de følgende institusjonene? <ul style="list-style-type: none"> • Regjeringen • kommunestyre/byråd • Stortinget • de politiske partiene • den offentlige forvaltningen • politiet • domstolene 	<ul style="list-style-type: none"> • 0–10, der 0 = ingen tillit og 10 = full tillit • Vet ikke / har ingen mening*
I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring» skjer ... <ul style="list-style-type: none"> • i staten • i kommunen din 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikke i det hele tatt • I liten grad • I verken liten eller stor grad • I noen grad • I stor grad • Vet ikke / har ingen mening*
Hvor gode eller dårlige mener du myndighetene er til det følgende? <ul style="list-style-type: none"> • ivareta internettsikkerheten; at opplysninger ikke misbrukes / kommer på avveie 	<ul style="list-style-type: none"> • 0–10, der 0 = svært dårlige og 10 = svært gode • Vet ikke / har ingen mening*
Hvor godt eller dårlig mener du at myndighetene ivaretar de følgende oppgavene? <ul style="list-style-type: none"> • sikre strømforsyningen • redusere kriminalitet • ivareta tryggheten i nrområdet ditt 	<ul style="list-style-type: none"> • 0–10, der 0 = svært dårlig og 10 = svært godt • Vet ikke / har ingen mening*
Vi ber deg nå vurdere hvor fornøyd/misfornøyd du er med ulike statlige tjenester. Hvor god eller dårlig synes du den [tjenesten] er? <ul style="list-style-type: none"> • politiet • Forsvaret 	<ul style="list-style-type: none"> • 0–10, der 0 = svært dårlig og 10 = svært god • Vet ikke / har ingen mening*

*«Vet ikke / har ingen mening»-svar er definert som missing-verdi og er ekskludert fra analysene.
 Kilde: Variablene er hentet fra *Innbyggerundersøkelsen 2021* (DFØ, 2021).

Dataene fra DFØs innbyggerundersøkelse 2021 gir videre mulighet for å kartlegge sammenhengen mellom folks institusjonelle tillit på den ene siden, og individuelle sosiodemografiske kjennetegn og geografisk tilhørighet på den andre.

Når det gjelder sosiodemografiske kjennetegn, skal vi undersøke den bivariate sammenhengen med henholdsvis kjønn, alder, utdanningsnivå, beskjeftigelse og landbakgrunn i form av fødested og foreldres fødested. Når det gjelder beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet, er dette tenkt som indikator på hvor (økonomisk) ressurssterk en person er. Beskjeftigelse sier imidlertid ikke bare noe om personens økonomiske situasjon. Beskjeftigelse sier også noe om personens sosiale situasjon, noe en ren økonomisk indikator, for eksempel inntekt,

i mindre grad gjør. En elev/student vil på samme måte som en arbeidsledig eller person på trygd som regel ha lav inntekt, men opplever seg kanskje ikke marginalisert på samme måte fordi han eller hun har forventning om høyere inntekt etter studietiden. Oppfatningen av ens livssituasjon avhenger ikke bare av økonomi, men også den sosiale situasjonen og framtidsutsiktene, hvilket kan ha betydning for den institusjonelle tilliten.

Geografisk gir dataene mulighet til å gjøre analyser på fylkesnivå, men i de fleste tilfeller er det mest hensiktsmessig og oversiktlig å benytte en grovere inndeling i form av områdene «Oslo og omegn», «Resten av Østlandet», «Sør- og Vestlandet» og «Trøndelag og Nord-Norge». Kategorien «Oslo og omegn» inkluderer Oslo samt de kommunene som tidligere utgjorde Akershus. Tabell 3.2 viser de sosiodemografiske og geografiske bakgrunnsvariablene som brukes i de følgende analysene.

Tabell 3.2 Uavhengige variabler: sosiodemografiske og geografiske bakgrunnsvariabler.

Spørsmål (variabel)	Svaralternativer*	N (uvektet)
Kjønn	• mann	5054
	• kvinne	4858
Alder	• 18–24	732
	• 25–34	1204
	• 35–66	4619
	• 67+	3357
Utdanning – hva er din høyeste fullførte utdanning?	• grunnskoleutdanning/folkeskole/realskole	1089
	• videregående opplæring (allmennfag/yrkesfag)	2304
	• yrkesutdanning ved fagskole	1356
	• utdanning ved universitet/høyskole	4930
Beskjeftigelse – Er du (i hovedsak)?	• yrkesaktiv (i inntektsgivende arbeid; både hel- og deltid)	4883
	• arbeidsledig / annen trygd / pensjon	907
	• elev/student	536
	• alderspensjonist	3174
	• hjemmевærende ^a	73
	• annet ^a	147
Landbakgrunn – Hvor er du født? (selvrapportering)	• Norge	8587
	• Norden	180
	• Vest- og Sør-Europa	233
	• Øst-Europa (EU + ikke-EU)	222
	• Afrika og Asia inkl. Tyrkia	318
	• Annet (Nord-Amerika, Sør-/Mellom-Amerika, Oseania) ^a	81
Foreldres landbakgrunn/fødested – Er dine foreldre født i Norge?	• Ja, begge er født i Norge	8325
	• Ja, én er født i Norge og én i utlandet	449
	• Nei, ingen av dem er født i Norge	963
Geografi – fylke 2020	• Oslo	1467
	• Rogaland	813
	• Møre og Romsdal	429
	• Nordland	413
	• Viken	2378
	• Innlandet	647
	• Vestfold og Telemark	765
	• Agder	541
	• Vestland	1122
	• Trøndelag	883
	• Troms og Finnmark	454
Geografisk område	• Oslo og omegn (Oslo, og de kommunene som tidligere utgjorde Akershus)	2793
	• resten av Østlandet	2464
	• Sør- og Vestlandet	2911
	• Trøndelag og Nord-Norge	1744

*Noen av variablene er omkodet slik at noen opprinnelige svaralternativer er slått sammen. Her vises de «omkodede» svaralternativene slik de brukes i analysene.

^aDefinert som missing-verdi pga. liten N og inngår ikke i etterfølgende analyser.

Kilde: Variablene er hentet fra *Innbyggerundersøkelsen 2021* (DFØ, 2021).

Innbyggerundersøkelsen ble i mai 2021 sendt ut til et tilfeldig trukket utvalg bestående av 40 000 personer på minimum 18 år fra Folkeregisteret. Mer enn $\frac{3}{4}$ av invitasjonene til å delta ble sendt ut digitalt, mens de øvrige ble sendt ut analogt. De fleste respondentene fylte ut spørreskjemaet digitalt. Utvalget var forhåndsstratifisert med hensyn til kjønn, alder og geografisk tilhørighet. Totalt har 9913 personer besvart undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på 25.

At innbyggerundersøkelsen ikke har data basert på hele den norske befolkningen over 18 år, men er en utvalgsundersøkelse, har noen implikasjoner for de etterfølgende analysene og tolkning av resultatene. I analysene er det brukt en vekt, «utvalgsvekt», som justerer for kjønn, alder og utdanning slik at resultatene skal bli representative for befolkningen som helhet. Dessuten er svar som «vet ikke» og «har ingen mening» definert som missing-verdier og inngår ikke i analysene.

Videre er alle sammenhenger som eksplisitt kommenteres i analysene som særlig interessante når det gjelder forskjeller i institusjonell tillit, signifikanstestet på 5 %-signifikansnivå ved hjelp av programmet *Zigne*.² Signifikanstesten viser om det er grunn til å tro at en sammenheng faktisk finnes i den norske befolkningen, og ikke bare skyldes tilfeldigheter ved utvalget. Det er i den forbindelse verdt å være oppmerksom på at antall observasjoner (respondenter), alt annet likt, kan påvirke hvor «lett» det er å få signifikante sammenhenger i analysene. DFØs innbyggerundersøkelse har et stort antall respondenter. Det innebærer at en gitt sammenheng kan være signifikant i statistisk forstand, men sammenhengen kan likevel være så svak at den ikke er så substansielt interessant. Det bør man ha in mente når resultatene tolkes.

Tabellene i rapportens appendiks inneholder for de gjennomførte analysene detaljert informasjon om antall valide observasjoner (uvektet), fordelinger, gjennomsnitt, standardavvik m.m., slik at den interesserte leseren har mulighet for å gå nærmere inn i grunnlagsmaterialet for de analysene som presenteres i dette kapitlet.

For mer detaljert informasjon om innbyggerundersøkelsens design, metode og representativitet vises det ellers til undersøkelsens dokumentasjonsrapport (DFØ, 2021).

---

2 <https://www.sv.uio.no/isv/forskning/prosjekter/valgforskning/zigne-signifikanstesting.html>, 13.12.2022

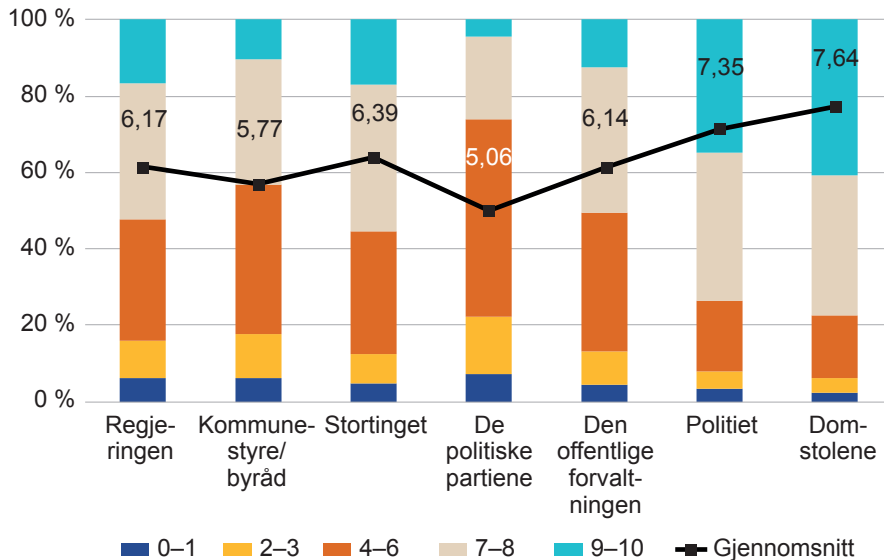
Et statusbilde av institusjonell tillit anno 2021

Med sikte på å gi et deskriptivt bilde av den norske befolkningens tillit til ulike myndighetsinstitusjoner – institusjonell tillit – vil vi strukturere analysen i tre deler. Vi begynner med å se nærmere på folks generelle tillit til konkrete politiske og administrative myndigheter. Deretter belyser vi institusjonell tillit indirekte. Først ved å betrakte folks vurdering av myndighetsinstitusjonenes evne til å håndtere og sikre ulike viktige samfunnsoppgaver og -tjenester som uttrykk for grad av tillit, og dernest ved å undersøke folks oppfatning av om korrupsjon eller lignende er utbredt i staten og kommunene. Korrupsjon er et av de fenomenene som forskningen i særlig grad har vist bidrar til å bygge ned tillit og skape grobunn for institusjonell mistillit. Analysene gjøres både på generelt nivå og på gruppenivå, jf. ulike sosiodemografiske og geografiske bakgrunnskjennetegn i befolkningen.

Generell direkte tillit til myndighetsinstitusjoner

I figur 3.1 ser vi at den gjennomsnittlige tilliten til alle de nevnte institusjoner er større enn midtkategorien «5» på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr ingen tillit og 10 betyr full tillit. Et slikt bilde er høyt i et større internasjonalt perspektiv og avspeiler at Norge er å betrakte som et høytillitsland. Det er imidlertid forholdsvis stor variasjon i tilliten avhengig av institusjonstype. Minst tillit er det generelt til politiske partier (5,06), og størst tillit er det til politiet (7,35) og domstolene (7,64). Når det gjelder politiet og domstolene, er det kanskje særlig bemerkelsesverdig at henholdsvis 35 og 41 prosent svarer en av de to høyeste tillitsskårene (9 og 10). Det er uttrykk for meget stor tillit til de to institusjonene – politiet og domstolene.

Figur 3.1. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit». Prosent og gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.1 i appendiks for detaljer.

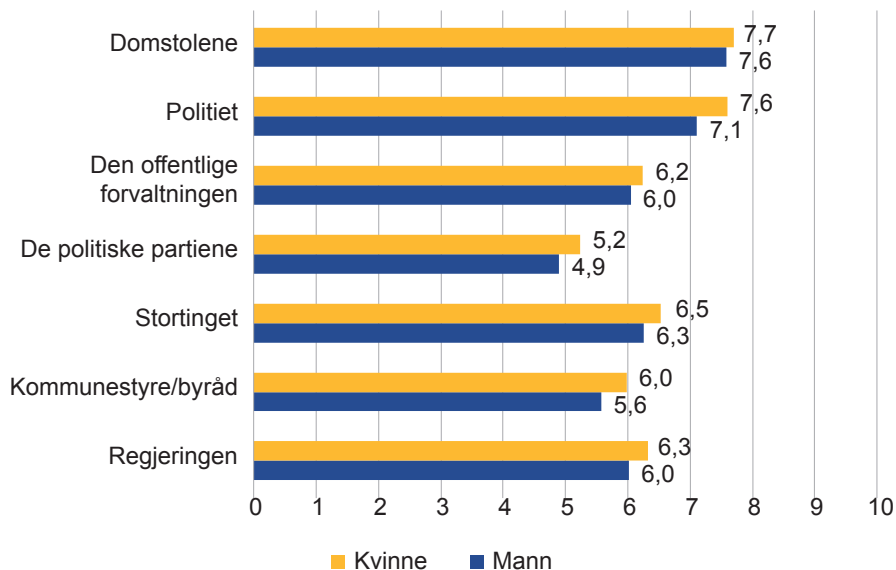
Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Videre ses det i figur 3.1 at politiske institusjoner på nasjonalt nivå, Regjeringen og Stortinget, har høyere tillit i befolkningen enn det lokale nivået, kommune-styre/byråd. Dette er en endring fra 2019, da det lokale nivået hadde størst tillit, jf. tidligere undersøkelser (Segaard, 2020, s. 35). Den gjennomsnittlige tilliten til den offentlige forvaltningen ligger, i likhet med tilliten til Regjeringen og Stortinget, over 6.

Det generelle bildet av befolkningens forholdsvis høye institusjonelle tillit kan imidlertid dekke over variasjoner og forskjeller mellom ulike befolknings-grupper. Hvorvidt det er tilfellet, vil vi nå belyse ved å se nærmere på detaljene i figur 3.2–figur 3.8, der bivariante sammenhenger med forskjellige sosiodemografiske og geografiske bakgrunnskjennetegn vises. Som nevnt tidligere er en overordnet hensikt å identifisere grupper i befolkningen som skiller seg ut når det gjelder tillit til ulike samfunns- og myndighetsinstitusjoner.

Når det gjelder kjønn, ses det i figur 3.2 at menn har en tendens til å utvise lavere tillit til alle de nevnte institusjonene enn det kvinner gjør. Disse kjønns-forskjellene er alle signifikante.

Figur 3.2. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter kjønn. Gjennomsnitt.

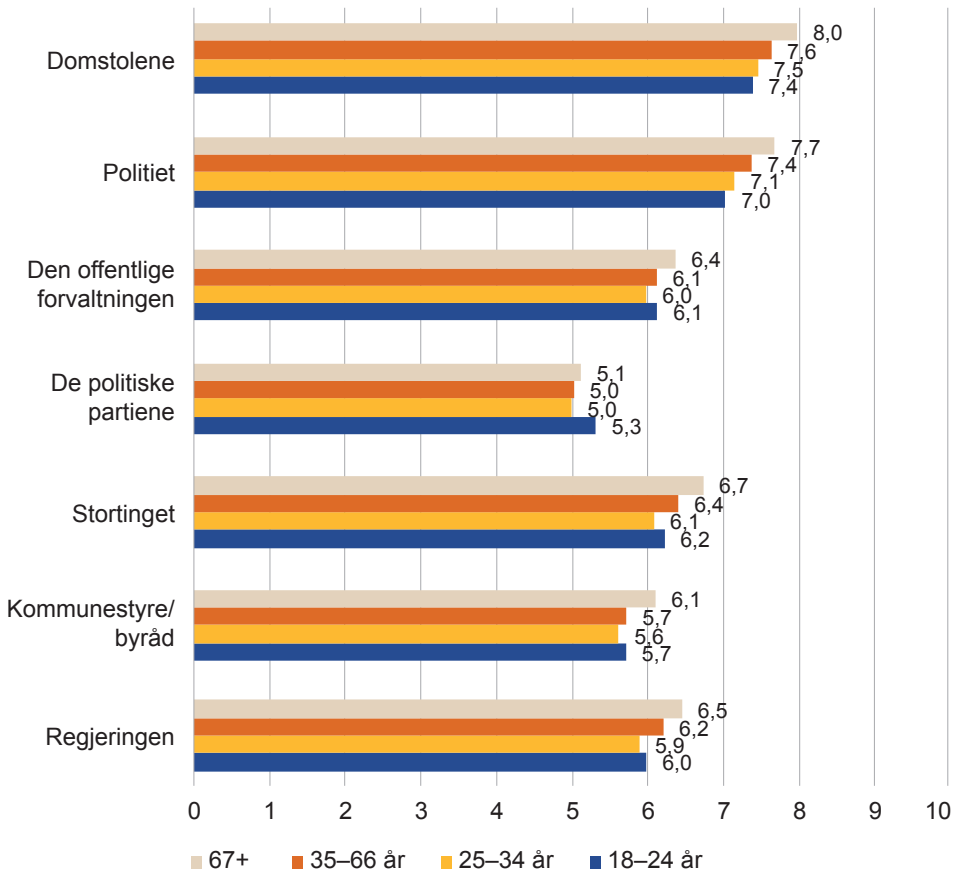
Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.2 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Ser vi på den bivariate sammenhengen mellom alder og institusjonell tillit i figur 3.3, finner vi at de eldste (67+) generelt har høyest institusjonell tillit, inkludert til domstolene og politiet, men ikke til de politiske partiene. Forskjellene i tillit til henholdsvis domstolene og politiet mellom de eldste og de andre gruppene er alle signifikante. De yngste (18–24 år) er den gruppen som utviser størst tillit til politiske partier, men samtidig minst tillit til politiet og domstolene. Forskjellene i tillit til politiet og domstolene er imidlertid kun signifikante mellom den yngste og de to eldste gruppene. De yngste har signifikant høyere tillit til de politiske partiene enn de tre andre aldersgruppene. De to midterste alderskategoriene (25–34 år og 35–66 år) plasserer seg stort sett midt mellom eller på nivå med de yngste.

Figur 3.3. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter alder. Gjennomsnitt.

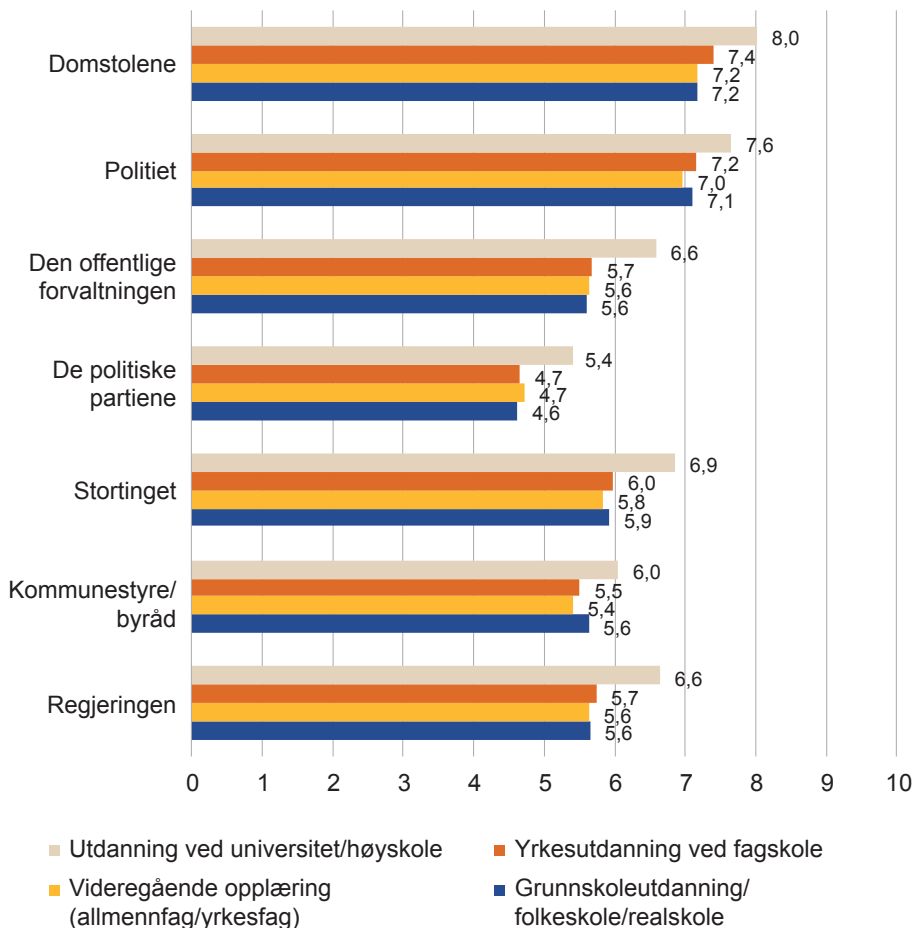
Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.2 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Ser vi på den bivariate sammenhengen mellom tillit til navngitte institusjoner og utdanningsnivå i figur 3.4, er hovedinntrykket at de med høyest utdanning – utdanning ved universitet/høyskole – utmerker seg ved å ha klart og signifikant høyest tillit til alle institusjoner i forhold til de tre andre gruppene med lavere utdanningsnivåer. Forskjellene i tillit mellom disse tre andre gruppene er små.

Figur 3.4. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter utdanning. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

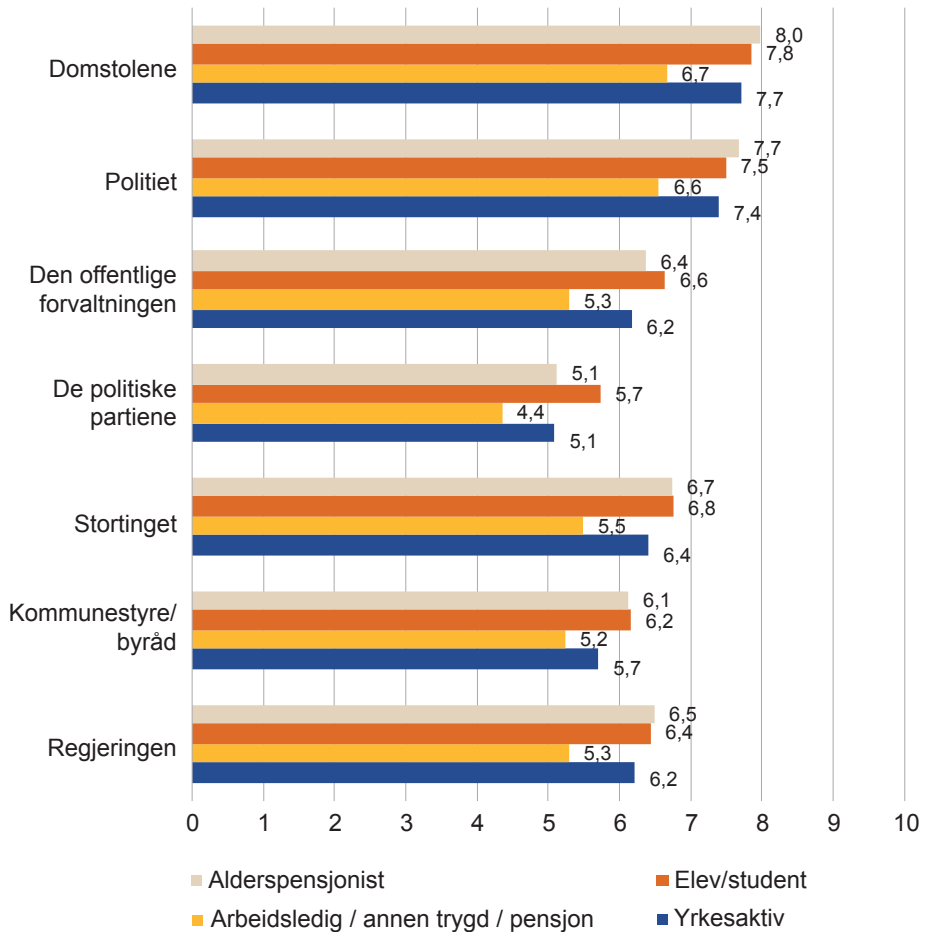
Se tabell A.3 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

På samme måte som figur 3.4 gir et klart inntrykk av utdanningens betydning, ser vi også et ganske tydelig bilde av hvilken betydning beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet har for institusjonell tillit i figur 3.5. Her er det folk som er arbeidsledige eller på annen trygd og pensjon, som utviser aller minst tillit til samtlige institusjoner, og forskjellene til de andre beskjeftigelsesgruppene er alle signifikante og til dels ganske store. Dette bildet av institusjonell tillit blant arbeidsledige og folk på annen trygd og pensjon er i samsvar med tidligere norsk forskning (Segaard, 2020). Generelt er det alderspensjonister og gruppen av elever og studenter som utviser høyest tillit til institusjonene som er nevnt i figur 3.5.

Figur 3.5. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter beskjefgtigelse. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.4 i appendiks for detaljer.

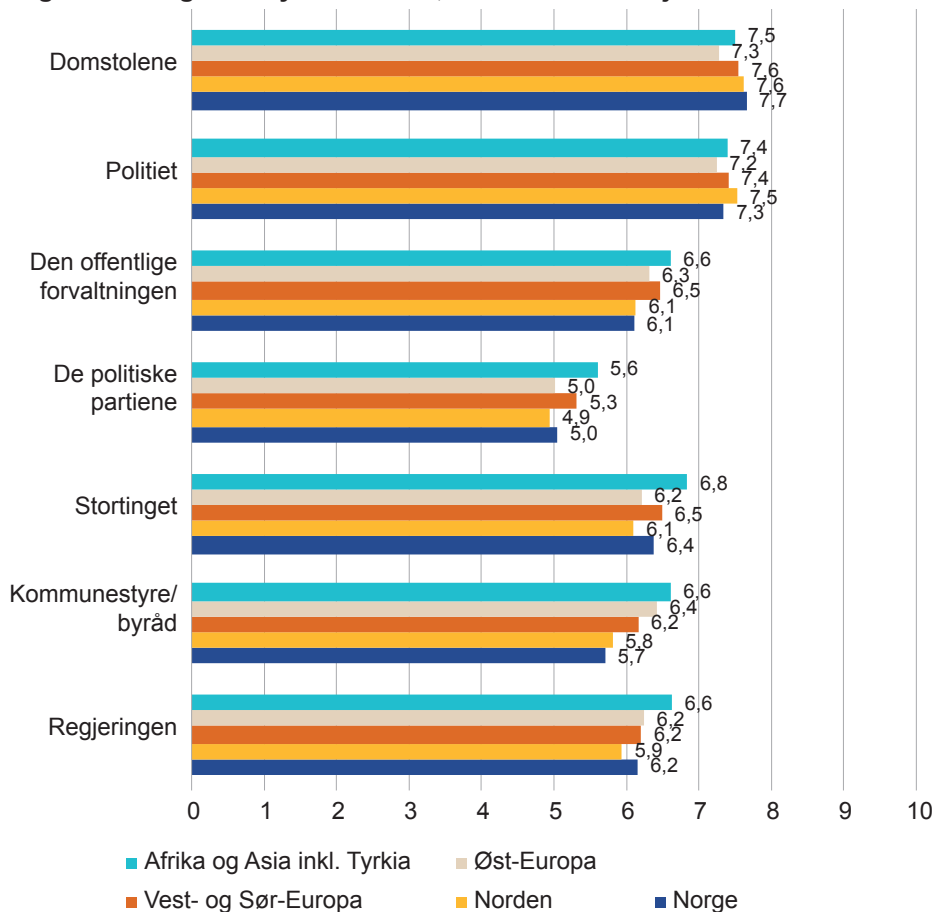
Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Ser man på institusjonell tillit blant folk med ulikt opprinnelsesland, er det overordnede bildet i figur 3.6 at det er vanskelig å identifisere et systematisk og entydig bilde av hvilken betydning en persons fødested har for tilliten på tvers av institusjonene. Det overordnede hovedinntrykket er likevel at forskjellene i tillit til institusjonene i figur 3.6 er forholdsvis små, og at mønsteret er det samme: Tilliten er høyest til domstolene og politiet sammenlignet med de andre institusjonene.

Mer spesielt kan følgende nevnes: Personer som er født i de nordiske høytillitslandene, inkludert Norge, utviser generelt sett *ikke* høyere tillit til institusjonene

enn personer som er født i andre deler av verden. Det finnes institusjonstyper der nordiske personer har lavest tillit eller er på samme nivå som de andre gruppene; det gjelder kommunestyre/byråd, den offentlige forvaltningen, de politiske partiene og Regjeringen. Videre ses det at personer som er født i Afrika og Asia, generelt sett synes å ha høyest tillit til de navngitte institusjonene; det gjelder Regjeringen, kommunestyre/byråd, Stortinget, de politiske partiene og i noen grad den offentlige forvaltningen. Forskjellene mellom personer som er født i Afrika eller Asia, og personer som er født i andre land, er imidlertid kun signifikante i forhold til personer som er født i Norden og Norge, samt i forhold til øst-europeere når det gjelder tillit til Stortinget og politiske partier. Personer som er født i Øst-Europa, har en signifikant lavere tillit til domstolene enn norskfødte.

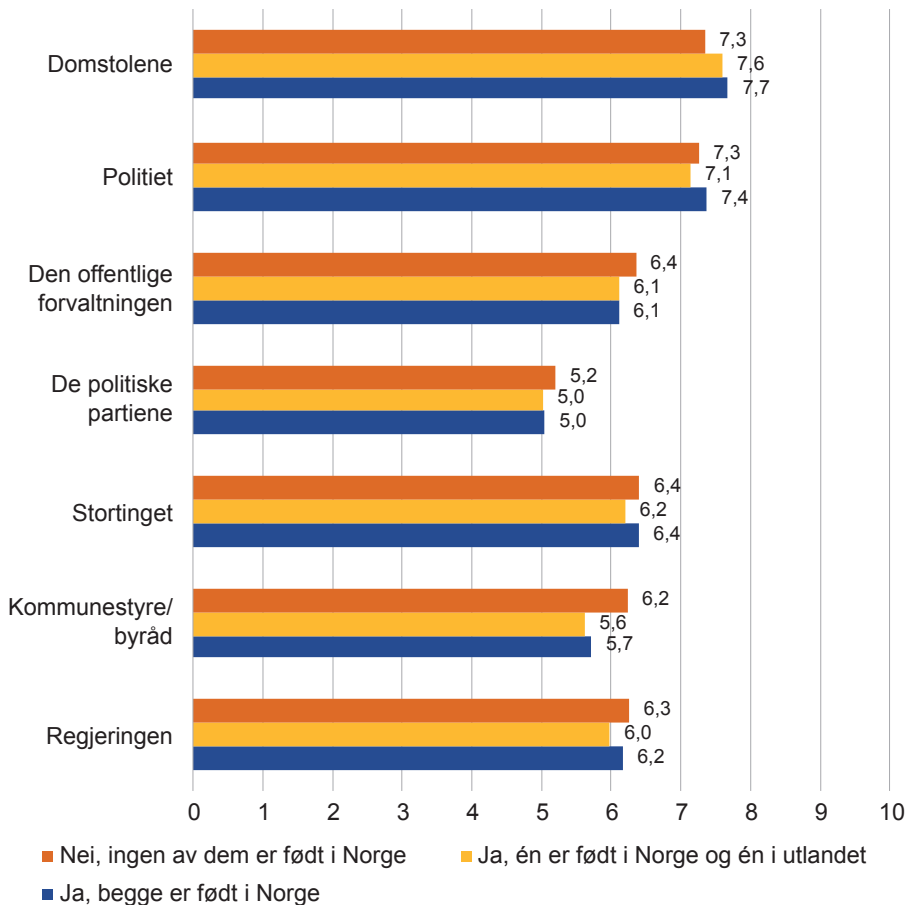
Figur 3.6. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter fødested. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?
 Se tabell A.5 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Også når det gjelder sammenhengen mellom tillit til institusjonene og hvorvidt foreldrene er født i Norge eller ikke, er bildet ikke helt entydig, og forskjellene synes generelt relativt små (figur 3.7). Det er imidlertid verdt å merke seg at hvis begge foreldrene er født i Norge, har man en tendens til å ha større tillit til både domstolene (kun signifikant for personer uten norskfødte foreldre) og politiet (kun signifikant for én norskfødt forelder). Men samtidig er det viktig å notere seg at politiet og domstolene er de institusjonene som nyter størst tillit i alle de tre gruppene (og tilliten er høy med en gjennomsnittsskår på over 7). Det kan også nevnes at de med to utenlandske foreldre har signifikant høyest tillit til offentlig forvaltning og kommunestyre/byråd.

Figur 3.7. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter foreldres fødested. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.6 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

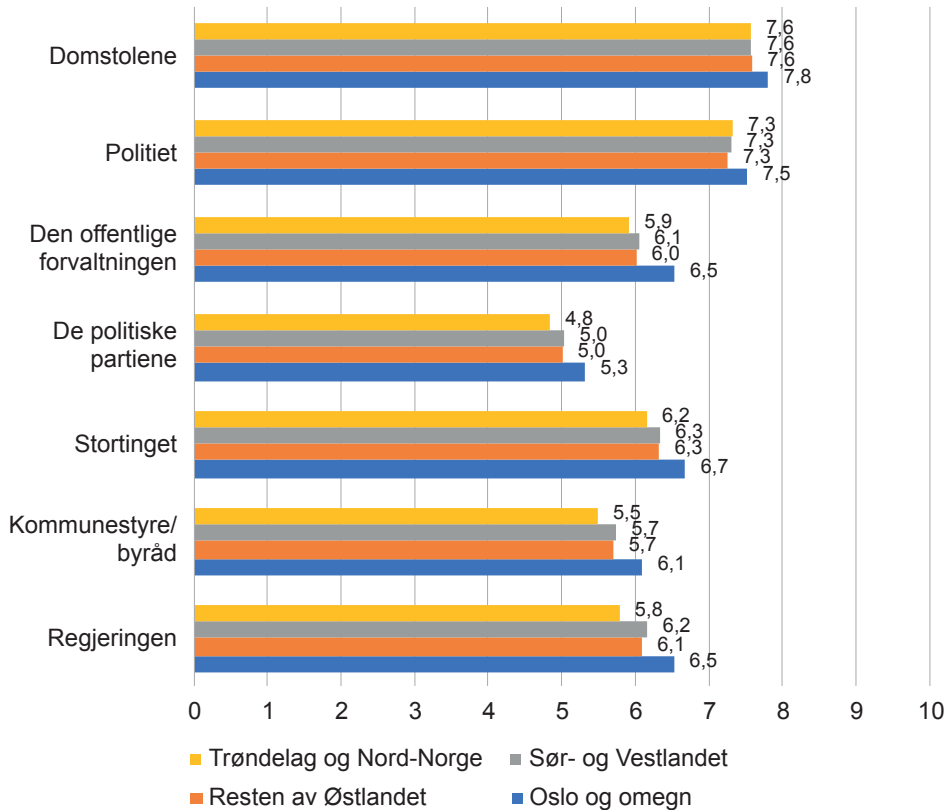
I den neste figuren, figur 3.8, og i tabell A.7 i appendiks, ser vi på sammenhengen mellom institusjonstillit og personers bosted. Hovedmønsteret er igjen det samme og gjelder for alle geografiske områder og fylker: Domstolene og politiet har i gjennomsnitt høyest tillit i befolkningen, og det er ingen områder som utviser spesielt lav tillit til disse to institusjonene relativt sett.

Det kan imidlertid noteres at signifikant høyest gjennomsnittlig tillit til politiet og domstolene finner man i hovedstadsområdet. Personer som er bosatt i Trøndelag og Nord-Norge, har i gjennomsnitt lavest tillit til *alle* institusjonene³ som er nevnt i figurene, med unntak av domstolene og politiet, der tilliten er på nivå med Sør- og Vestlandet samt resten av Østlandet. På fylkesnivå er det en tendens til at Troms og Finnmark, Nordland og Møre og Romsdal skiller seg ut ved å være de fylkene med i gjennomsnitt lavest tillit til institusjonene. Det gjelder imidlertid ikke domstolene og politiet, hvor mange av fylkene ligger på omtrent samme tillitsnivå (se tabell A.7 i appendiks).

---

3 Forskjellene mellom «Trøndelag og Nord-Norge» og «Oslo og omegn» er alle signifikante. Forskjellen mellom «Trøndelag og Nord-Norge» og hhv. «Resten av Østlandet» og «Sør- og Vestlandet» når det gjelder tillit til Stortinget, er ikke signifikant, og det samme gjelder forskjellen til «Resten av Østlandet» når det gjelder offentlig forvaltning.

Figur 3.8. Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter geografisk område. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til ...?

Se tabell A.8 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Hittil har vi undersøkt den institusjonelle tilliten i befolkningen og ulike grupper gjennom et direkte tillitsmål, altså ved å spørre eksplisitt om tillit til bestemte og konkrete institusjoner: domstolene, politiet, Regjeringen, Stortinget, kommunestyre/byråd, den offentlige forvaltningen og de politiske partiene.

I de to neste avsnittene belyses befolkningens institusjonelle tillit mer indirekte. Først undersøker vi befolkningens syn på hvordan myndigheter håndterer ulike oppgaver, og deres vurdering av to konkrete tjenester – politiet og Forsvaret. Dette er oppgaver og tjenester som kan betraktes som grunnleggende for sikkerhet og trygghet. Dernest undersøker vi hvor utbredt befolkningen mener korrupsjon, bestikkelser og lignende er i statlig og kommunal sektor.

Før vi går til analysene av de indirekte indikatorene for institusjonell tillit, kan det nevnes at en korrelasjonsanalyse viser at det (naturligvis) er noe overlapp, men også at de to analysene av henholdsvis direkte og indirekte tillit i noen grad viser noe forskjellig.⁴ Analysene komplementerer dermed hverandre. Det gir derfor god mening å ha med og analysere begge mål på institusjonell tillit.

Oppgavehåndtering som uttrykk for tillit

I *Innbyggerundersøkelsen 2021* ble deltakerne bedt om å gi uttrykk for hvor godt eller dårlig de mener myndighetene håndterer en rekke oppgaver som er av stor samfunnsmessig betydning: internettsikkerhet, strømforsyning, kriminalitetsbekjempelse og trygghet i vedkommendes nærområde. I tillegg ble deltakerne spurt om å ta stilling til hvor gode eller dårlige politiet og Forsvaret er som tjenester. De skulle avgi svar på en 0–10-skala der 0 betyr svært dårlig og 10 betyr svært god.

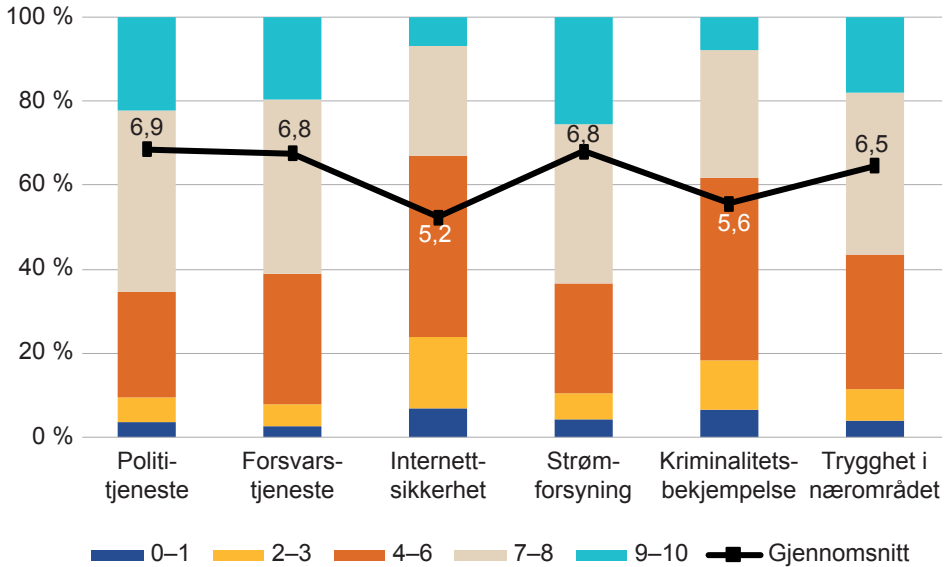
I de følgende analysene brukes oppgavehåndtering om de fire konkrete oppgavene, mens tjenester viser til det som gjelder politi og Forsvaret mer generelt.

Ser vi først på det generelle bildet av hele befolkningen i figur 3.9, ser vi at de gjennomsnittlige vurderingene av myndighetenes oppgavehåndtering og de to tjenestene – politiet og Forsvaret – alle ligger over midtkategorien på 5. Lavest er vurderingen av myndighetenes evne til å ivareta internettsikkerheten og sikre at elektroniske opplysninger ikke misbrukes eller kommer på avveie (5,2), mens vurderingen av evnen til å redusere kriminalitet er nest lavest (5,6). De gjennomsnittlige skårene for de to andre oppgavehåndteringene samt for de to tjenestene er alle godt over 6 og varierer fra 6,9 for polititjeneste via 6,8 for både forsvarstjeneste og strømforsyning til 6,5 for ivaretagelse av trygghet i nærområdet.

---

4 Størrelsen på korrelasjonene mellom de direkte og de indirekte målene på institusjonell tillit er stort sett mellom 0,30 og 0,60, det vil si at de varierer fra å være moderate (0,30) til ganske sterke (0,60). Se tabell A.9 i appendiks.

Figur 3.9. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt». Prosent og gjennomsnitt.

Spørsmål:

- 1) Hvor gode eller dårlige mener du myndighetene er til det følgende?
Ivareta internettsikkerheten; at opplysninger ikke misbrukes / kommer på avveie
- 2) Hvor godt eller dårlig mener du at myndighetene ivaretar de følgende oppgavene?
Sikre strømforsyningen?
Redusere kriminalitet?
Ivareta tryggheten i nærområdet ditt?
- 3) Hvor god eller dårlig synes du den [tjenesten] er?
Politiet
Forsvaret

Se tabell A.10 i appendiks for detaljer.

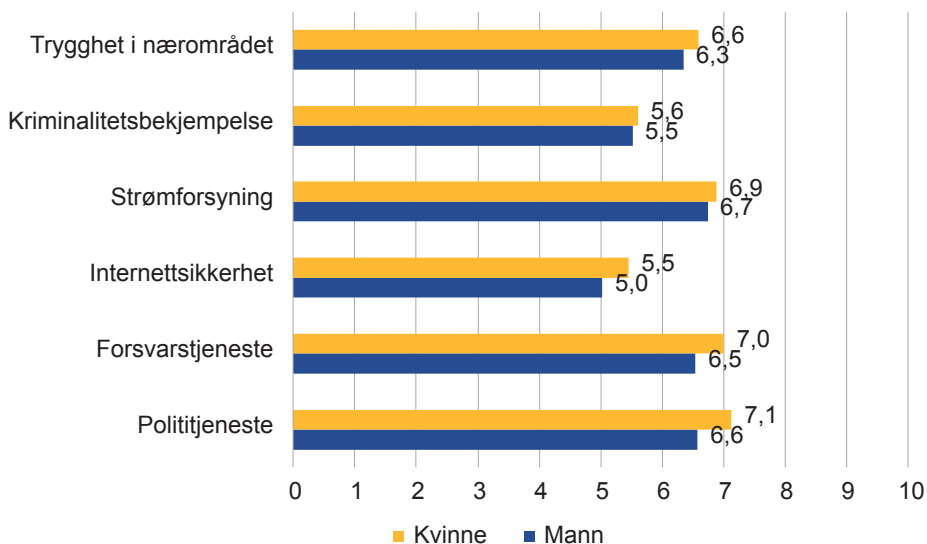
Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Når det gjelder strømforsyning, polititjeneste, forsvarstjeneste og håndtering av trygghet i nærområdet, kan det noteres at mellom 25,4 og 18,0 prosent svarer en av de to høyeste tillitsskårene (9 og 10). Det kan tolkes som uttrykk for meget stor tillit til at oppgavene ivaretas på en god måte.

I figur 3.10 dykker vi litt ned bak tallene ved å se på forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder vurdering av myndighetenes oppgavehåndtering og de to tjenestene: politiet og Forsvaret. For det første ses det at tendensen til kjønnsforskjellen opprettholdes når man belyser institusjonell tillit indirekte: Kvinner mener i større grad enn menn at myndighetene ivaretar oppgavene og tjenestene på en god måte. Det gjelder særlig polititjeneste, forsvarstjeneste, internettsikkerhet, strømforsyning og trygghet i nærområdet der kjønnsforskjellene er signifikante. Når det gjelder de to førstnevnte – politi og Forsvaret –, så er den gjen-

nomsnittlige skåren for kvinner så vidt over eller presis 7, hvilket er høyt, mens tilsvarende skårer for menn er 6,6 og 6,5. Forskjellen i vurderingen av internettsikkerhet mellom kvinner og menn er også en halv skår: 5,5 versus 5,0.

Figur 3.10. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter kjønn. Gjennomsnitt.

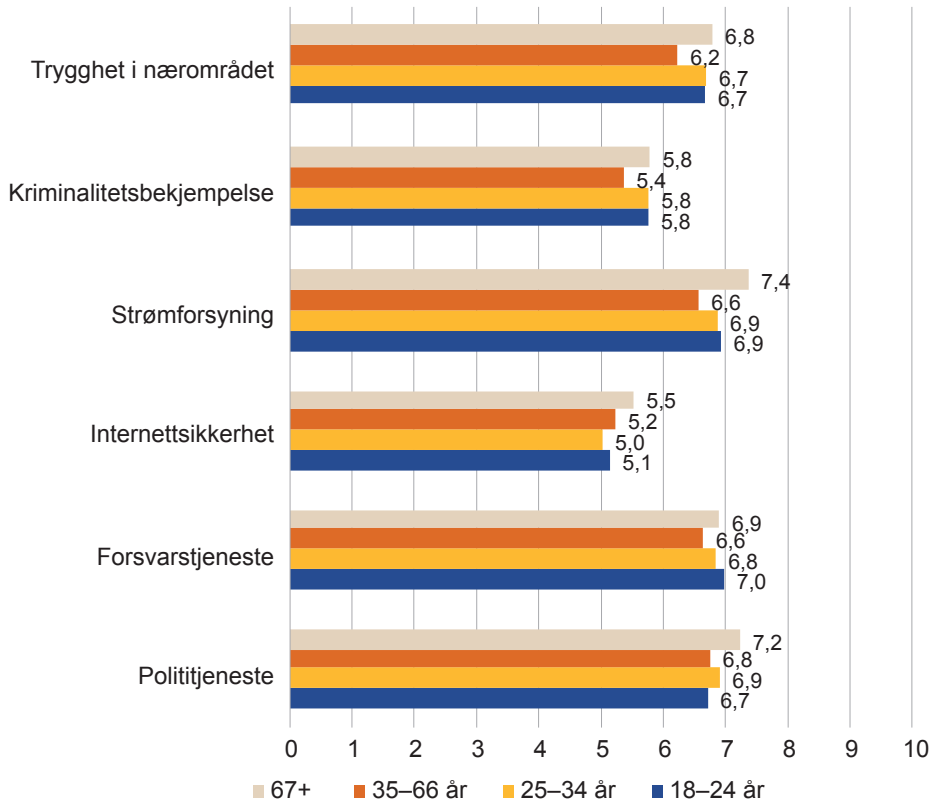

Spørsmål: Se under figur 3.9.
 Se tabell A.11 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Ser man på aldersgruppene i figur 3.11, er det vanskelig å finne et entydig mønster, men det er en svak tendens til at den eldste gruppen enten har større eller like stor tiltro til myndighetenes evne til oppgavehåndtering, sammenlignet med andre aldersgrupper. Det er ikke noen aldersgruppe som entydig skiller seg ut ved konsekvent å utvise mindre tillit til at de nevnte oppgavene og tjenestene håndteres på en god måte. Når det er sagt, kan det nevnes at personer mellom 35 og 66 år har en litt større og signifikant tendens til å vurdere myndighetenes evne til å sikre trygghet i nærområdet og kriminalitetsbekjempelse som dårligere enn de andre aldersgruppene.

Figur 3.11. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter alder. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Se under figur 3.9.

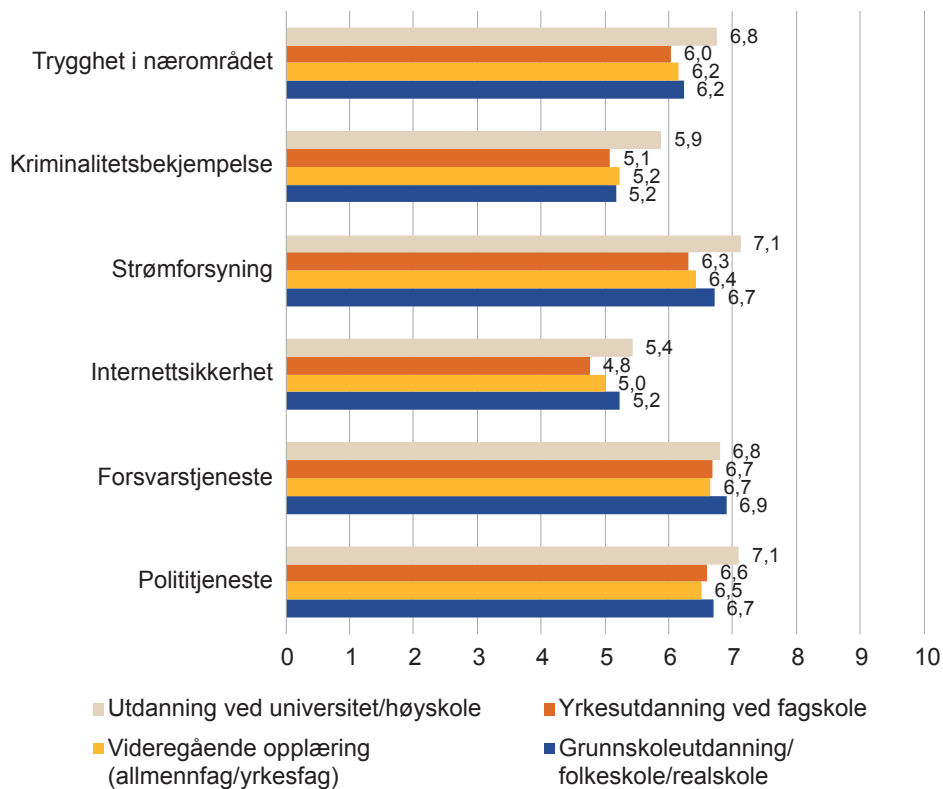
Se tabell A.11 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Sammenhengen mellom utdanningsnivå og vurderingen av politi- og forsvarstjenestene samt myndighetenes oppgavehåndtering er vist i figur 3.12. I likhet med det direkte målet på institusjonell tillit, ser vi her at personer med høy utdanning har en generell og stort sett signifikant tendens til å vurdere myndighetenes oppgavehåndtering og tjenestene mer positivt.⁵ Et unntak er imidlertid vurderingen av Forsvaret som tjeneste, der forskjellene mellom de fire utdanningskategoriene er små (6,7–6,9).

5 Forskjellen mellom de høytutdannede og de med grunntidning i synet på internettsikkerhet er ikke signifikant.

Figur 3.12. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter utdanning. Gjennomsnitt.

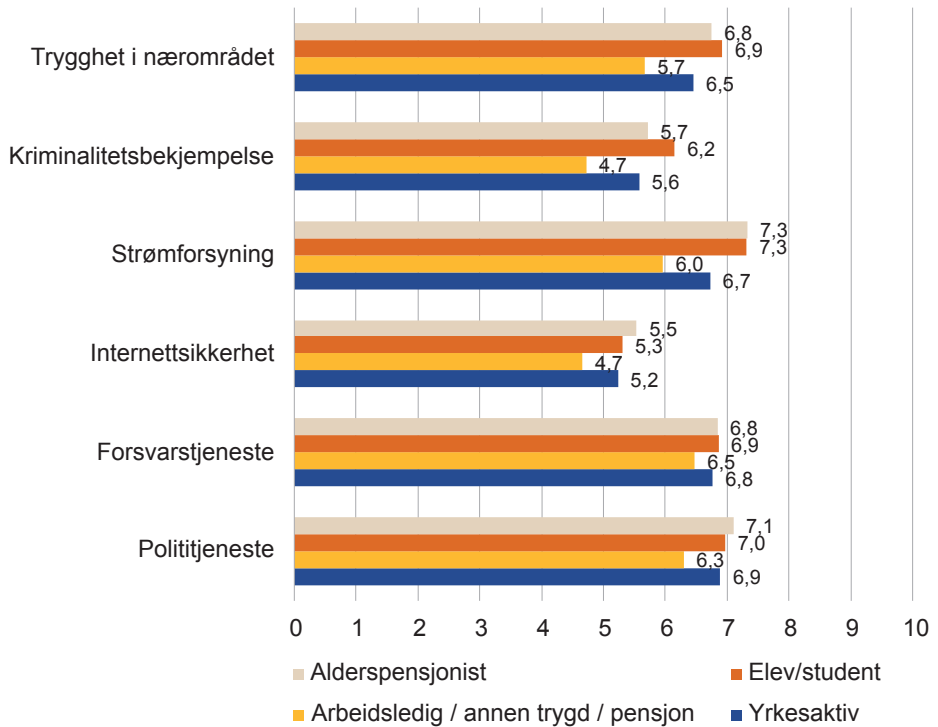
Spørsmål: Se under figur 3.9.
 Se tabell A.12 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021

Ellers er det verdt å notere seg at det ikke er noen utdanningsgruppe som entydig utviser lavest tillit til myndighetenes ivaretagelse av de oppgavene og tjenestene som er nevnt i figur 3.12.

Et entydig bilde finner vi derimot når det gjelder sammenhengen mellom tillit og beskjeftigelse (figur 3.13): På samme måte som n r institusjonell tillit måles direkte, så framstår det tydelig at personer som er arbeidsledige eller på annen trygd eller pensjon (ikke alderspensjonister), skiller seg ut med minst positiv oppfatning av myndighetene. Som det ses i figur 3.13, er det denne gruppen utenfor arbeidsmarkedet – arbeidsledige og personer på annen trygd eller pensjon – som konsekvent og entydig vurderer myndighetenes evne til oppgavehåndtering og de to tjenestene – politiet og Forsvaret – som dårligst. Det gjelder alle de oppgavene og tjenestene som er nevnt i figuren, og forskjellene

er signifikante. Spesielt kan det trekkes fram at den gjennomsnittlige skåren for synet på kriminalitetsbekjempelse og internettsikkerhet for denne gruppen er så lav som 4,7, og dermed lavere enn skalaens midtkategori. Ingen andre beskjeftigelsesgrupper har en skår under 5. Ellers er tendensen at forskjellene mellom de tre andre gruppene – alderspensjonister, elever/studenter og yrkesaktive – er forholdsvis små.

Figur 3.13. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter beskjeftigelse. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Se under figur 3.9.

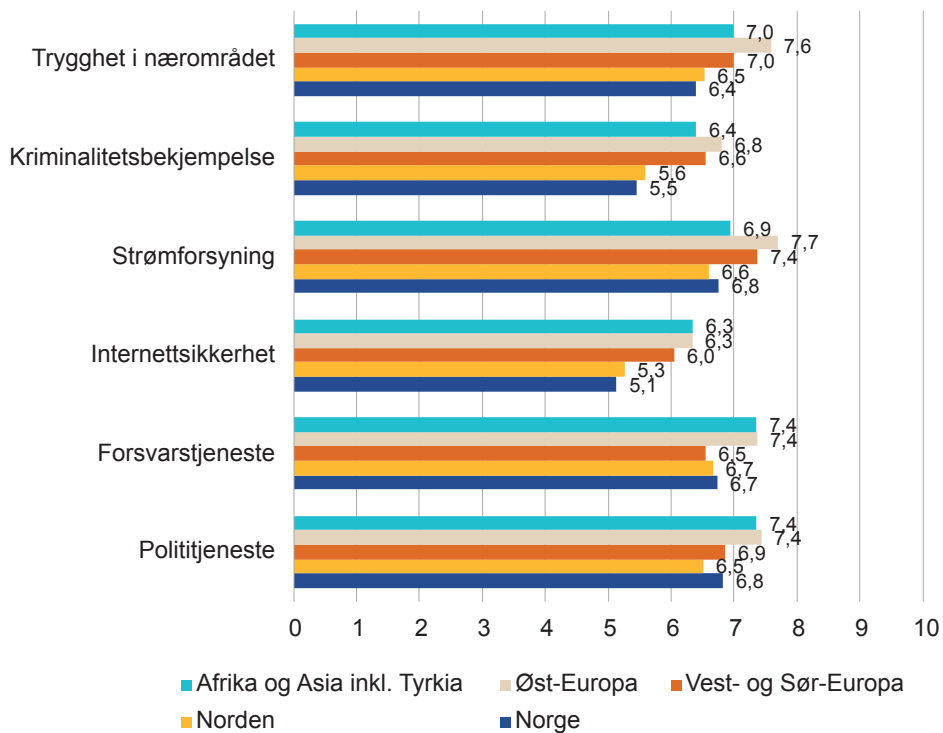
Se tabell A.13 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

I figur 3.14 ses den bivariante sammenhengen mellom personers landbakgrunn – fødested – og vurderingen av myndighetenes evne til å sikre og ivareta sentrale samfunnsoppgaver og tjenester. Det overordnede bildet er at personer som er født i Norge eller et annet sted i Norden, *i minst grad* vurderer oppgavehåndteringen og politi- og forsvarstjenestene som god, og dermed i minst grad utviser

denne form for indirekte institusjonell tillit.⁶ Personer fra Øst-Europa er derimot konsekvent blant de mest positive i vurderingen av myndighetenes oppgavehåndtering og evne til å sikre gode politi- og forsvarstjenester (figur 3.14). Det må bemerkes at det er slående hvor positive ikke-nordiske personer er i deres vurderinger, nivået er høyt – ofte rundt eller over 7 på 0–10-skalaen.

Figur 3.14. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter fødested. Gjennomsnitt.

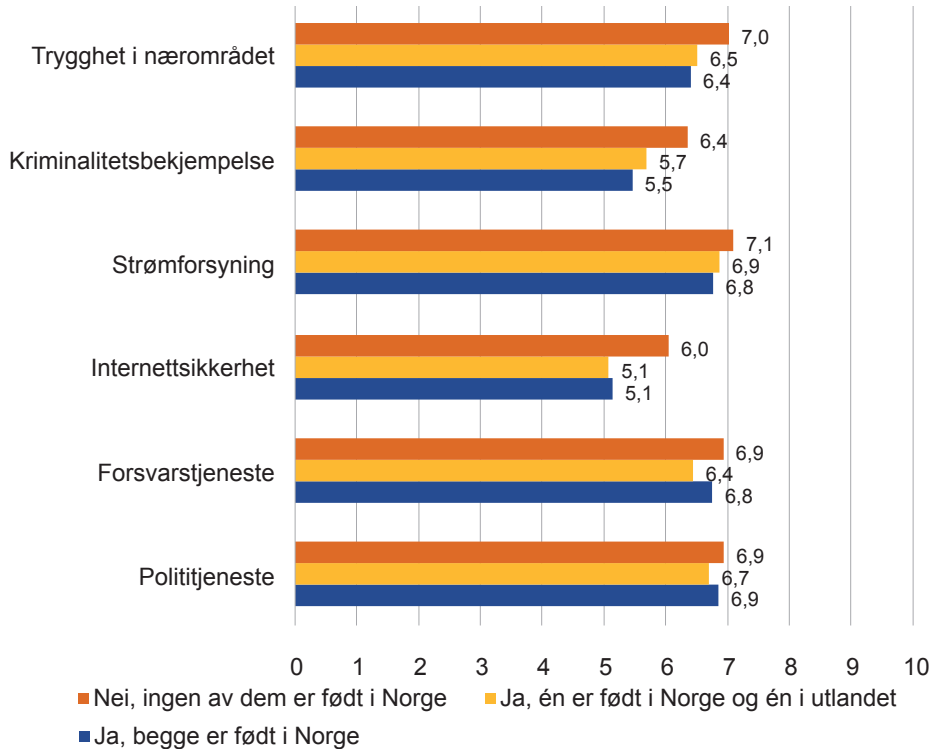
Spørsmål: Se under figur 3.9.
 Se tabell A.14 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021

Tilnærmer vi oss landbakgrunn ut fra hvor foreldrene er født, ses det i figur 3.15 at personer uten norskfødte foreldre i størst grad mener at myndighetene håndterer de sentrale samfunnsoppgavene på en god måte. Forskjellene mellom personer uten norskfødte foreldre og de andre gruppene i vurderingene av oppgavehåndtering er signifikante for alle oppgavene med unntak av strømforsyning. Tilsvarende forskjeller med hensyn til vurderingene av tjenestene er kun

⁶ Forskjellene mellom de med nordisk bakgrunn og de andre er imidlertid ikke alle signifikante. Det kan skyldes at antall observasjoner (N) er lite. Uansett er det viktig å ha i mente at dette er tendenser.

signifikante for forsvarstjenesten (ikke polititjenesten). Det kan spesielt nevnes at for polititjeneste, forsvarstjeneste, trygghet i nærområdet og strømforsyning ligger den gjennomsnittlige skåren på 6,9–7,1 for gruppen med foreldre som ikke er født i Norge, hvilket er meget høyt.

Figur 3.15. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter foreldres fødested. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Se under figur 3.9.

Se tabell A.15 i appendiks for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

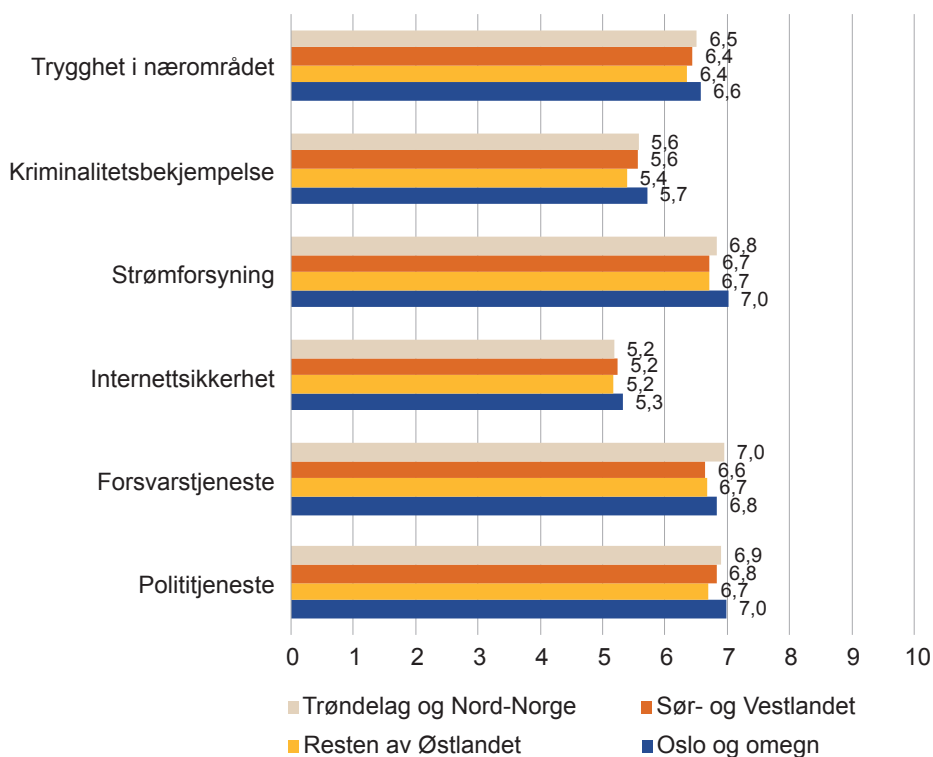
Resultatet i figur 3.15 indikerer videre at det ikke er så stor forskjell mellom personer med to norskfødte foreldre og de med bare én, når det gjelder synet på myndighetenes evne til å håndtere og sikre kritiske samfunnsoppgaver.

Den siste figuren i dette avsnittet, figur 3.16, og tabell A.16 i appendiks, sier litt om den bivariate sammenhengen mellom bosted og oppfatning av myndighetenes evne til oppgavehåndtering og til å ivareta tjenestene politi og forsvar.

Det første som er verdt å notere seg, er at forskjellene i denne formen for indirekte institusjonell tillit i liten grad synes å variere med geografisk område, slik det kommer fram i figur 3.16. Det kan allikevel nevnes at personer som er bosatt i Trøndelag og Nord-Norge, har en tendens til i størst grad å vurdere at forsvarstjenesten håndteres og sikres på en god måte (7,0), mens personer som er bosatt i Oslo og omegn, har en tendens til å være litt mer positiv når det gjelder polititjenesten (7,0). Men uansett bosted er den gjennomsnittlige skåren høy for disse to tjenestene: mellom 6,6 og 7,0.

Tar vi et sideblikk til fylkene i tabell A.16 i appendiks, ser vi imidlertid at det er noen nyanseforskjeller når det gjelder området Trøndelag og Nord-Norge spesielt, men disse er stort sett ikke signifikante. Unntaket, forsvarstjeneste, har imidlertid tilnærmedesvis lik og høy tillit i de tre fylkene (6,9–7,0).

Figur 3.16. Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver, på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter geografisk område. Gjennomsnitt.

Spørsmål: Se under figur 3.9.
 Se tabell A.17 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

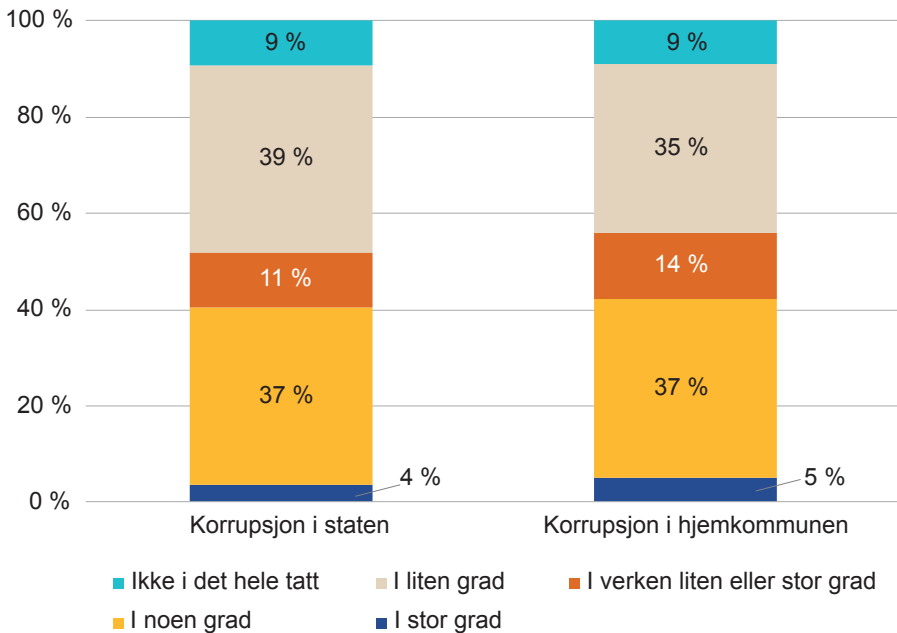
Oppfatninger om korrupsjon som uttrykk for mistillit

En ting er å belyse hvor mye tillit befolkningen har til ulike myndighetsinstitusjoner og deres evne til å håndtere og sikre kritiske og sentrale samfunnsoppgaver og -tjenester. Det er det analysene har gjort fram til nå. Noe annet, som supplerer tillitsperspektivet, er å undersøke oppfatninger om at «ting ikke er på stell», og utbredelsen av forhold som kan antas å undergrave den institusjonelle tilliten og skape mistillit. Det er et slikt perspektiv vi tar i dette avsnittet, hvor vi undersøker i hvilken grad befolkningen mener at korrupsjon, smøring og bestikkelser er utbredt i staten og i sin egen kommune. Det er imidlertid viktig å ha i mente at når det i spørreundersøkelser stilles slike spørsmål om korrupsjon, så vil det trolig gi høye verdier. Det skyldes dels at spørsmålsformuleringen er ledende og «oppmuntrer» til ja-siing, og dels at folk kan svare ut fra «én fjær blir til fem høns»-logikken, særlig hvis de ikke selv har personlig erfaring med forholdet. Men om det rapporterte omfanget av korrupsjon kan bli for høyt, kan spørsmålet likevel gi et dekkende bilde av forskjeller mellom grupper.

I figur 3.17 ser vi at befolkningen har omtrent samme syn på omfanget av ulike former for korrupsjon i staten og i egen kommune. På begge spørsmålene svarer litt under halvparten at dette forekommer i noen eller i stor grad, mens litt under halvparten svarer «i liten grad» eller «ikke i det hele tatt». Nesten en av ti mener at ulike former for korrupsjon i stor grad er utbredt.

Selv om vi skal være varsomme med å tolke nivåene, må utbredelsen av slike oppfatninger ikke ignoreres. Den kjensgjerning at folk har mistanke om at det forekommer smøring og bestikkelser i offentlig sektor, kan i seg selv bidra til å bygge ned tilliten og være en barriere for kommunikasjon og dialog.

Figur 3.17. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten og sin hjemkommune. Prosent.

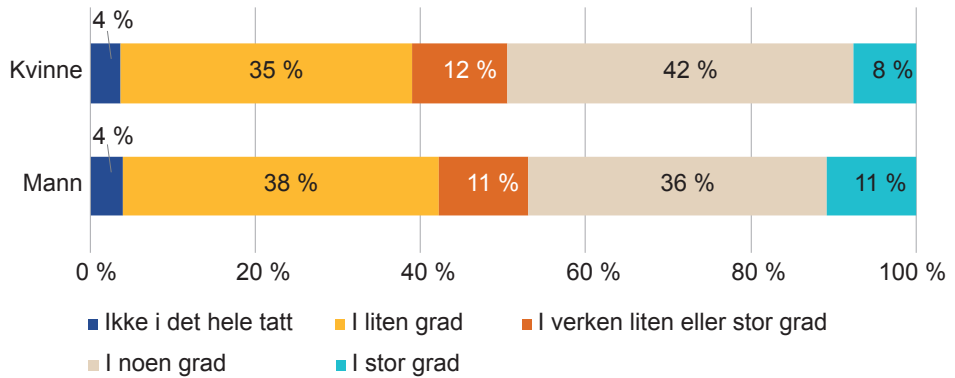
Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer [i staten / i kommunen din?]
 Se tabell A.18 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Videre i denne siste delen av den empiriske analysen vil vi undersøke om det er forskjeller mellom ulike befolkningsgrupper i synet på utbredelsen av ulike former for korrupsjon i *staten*. Når det gjelder tilsvarende analyser for korrupsjon i kommunen, vises det til appendikstabellene, tabell A.26 til tabell A.32. Her skal det bare nevnes at likhetene i stat- og kommune-analysene på gruppenivå er større og mer slående enn forskjellene.

Det overordnede inntrykket i figur 3.18 er at det stort sett ikke er noen forskjell i kvinners og menns syn på utbredelsen av ulike former for korrupsjon i staten. Dette i motsetning til det direkte og de andre indirekte målene på institusjonell tillit, der menn konsekvent utviser minst grad av tillit. Faktisk er tendensen her i figur 3.18 motsatt, idet 3 prosentpoeng flere kvinner svarer i noen eller stor grad sammenlignet med menn. Forskjellen er signifikant.

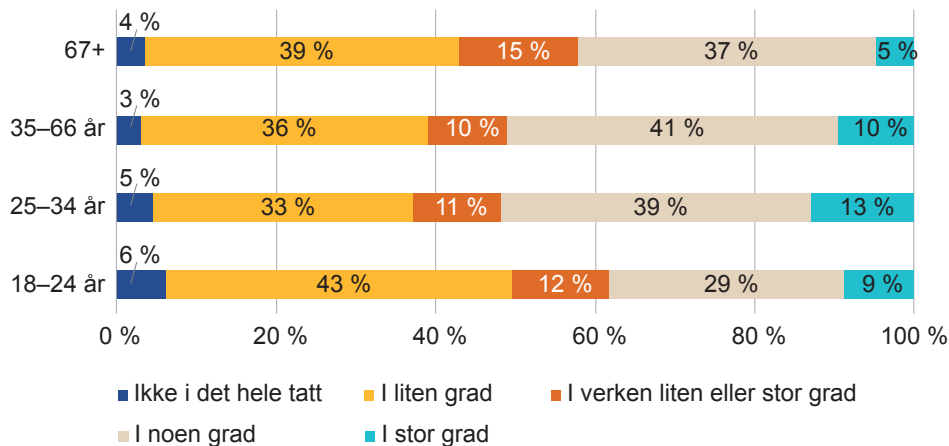
Figur 3.18. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter kjønn. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
 Se tabell A.19 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

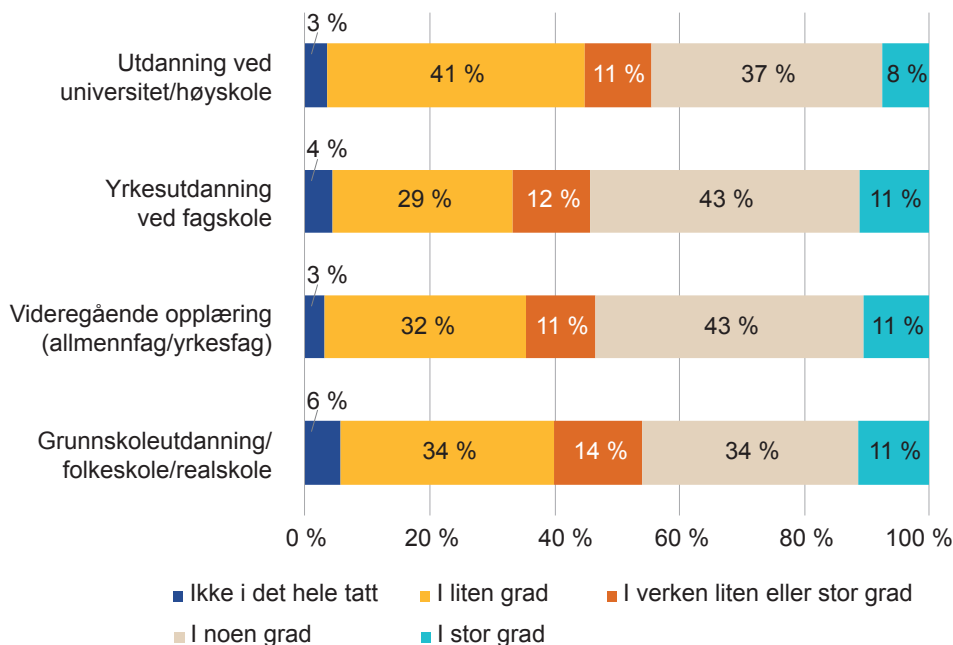
Når det gjelder sammenhengen mellom alder og synet på utbredelse av ulike former for korrupsjon i staten, er det de to mellomste kategoriene, 25–34 år og 35–66 år, som mener det er mest utbredt, mens de yngste uttrykker mest tiltro til at det ikke eller kun i liten grad forekommer korrupsjonslignende handlinger i staten, se figur 3.19. Forskjellene mellom den yngste gruppen og de andre aldersgruppene er signifikante når det gjelder andelen som svarer «ikke i det hele tatt» eller «i liten grad».

Figur 3.19. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter alder. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
 Se tabell A.19 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

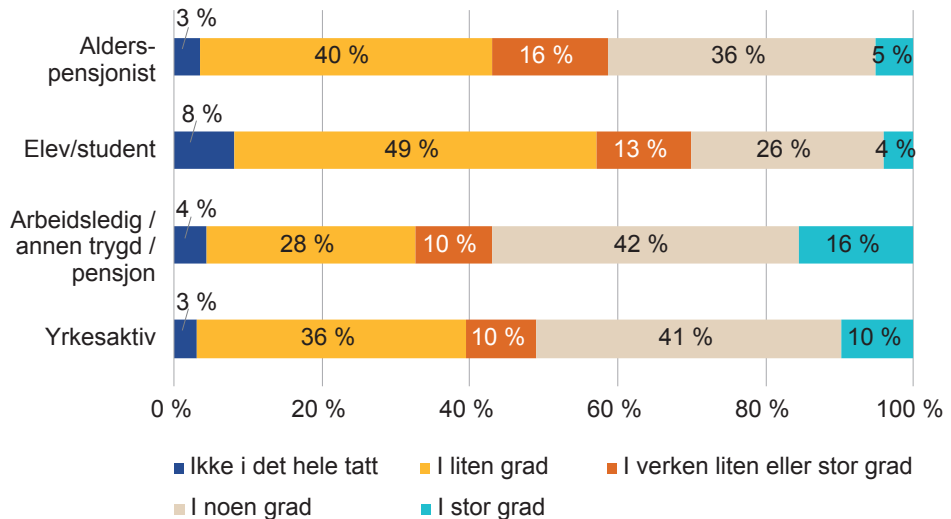
Figur 3.20. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter utdanning. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
 Se tabell A.20 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Forskjellene i synet på korrupsjon i staten etter utdanningsnivå (figur 3.20) adskiller seg litt fra det bildet som ovenstående analyser av direkte og indirekte institusjonell tillit viser. Det kan skyldes alder, i og med at de med kun grunnskole stort sett er eldre personer. Når det gjelder oppfatningen av hvor utbredt korrupsjon er i staten, er det bare en mindre ikke-signifikant forskjell mellom de med høyest og lavest utdanningsnivå (4 prosentpoeng forskjell mellom de som svarer «ikke i det hele tatt» og «i liten grad»), og det er heller ingen nevneverdig forskjell mellom de to andre utdanningsgruppene. Det er de sistnevnte, de med yrkesutdanning eller videregående opplæring, som har størst og signifikant tendens til å mene at korrupsjon i staten er utbredt i stor eller noen grad.

Figur 3.21. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter beskjeftigelse. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
Se tabell A.21 i appendiks for detaljer.

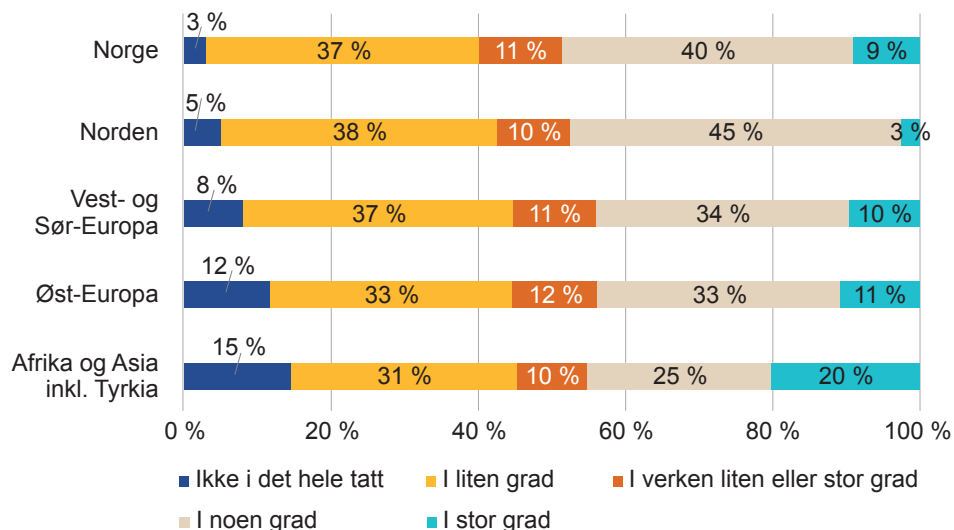
Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Ser vi på sammenhengen mellom oppfatning av korrupsjon i staten og beskjeftigelse, er mønsteret gjenkjennelig fra forutgående analyser. Her er det de arbeidsledige og personer på annen trygd eller pensjon (ikke alderspensionister) som signifikant skiller seg ut i «mistroisk» retning i forhold til de andre gruppene (figur 3.21): 58 prosent mener at ulike former for korrupsjon i noen eller stor grad er utbredt i staten. Dernest kommer de yrkesaktive med 51 prosent.

Forskjeller mellom personer med ulik landbakgrunn – fødested – når det gjelder oppfatning av korrupsjon i staten, ses i figur 3.22. Forskjellene synes umiddelbart ikke store dersom man sammenligner andelen som svarer ikke eller i liten

grad, med de som svarer i noen eller stor grad. I et slikt sammenligningsperspektiv har personer som er født i Norge og i resten av Norden, en liten, men ikke signifikant tendens til å utvise mest mistro. Det er samtidig også interessant å merke seg svarkategorien «i stor grad»: Det er personer fra Afrika og Asia inklusiv Tyrkia som i størst grad svarer «i stor grad» (20 %). I de andre landkategoriene varierer tilsvarende andel fra 3 til 11 prosent (forskjellene er signifikante). Personer med innvandrebakgrunn fra Asia og Afrika har altså de mest polariserte oppfatningene: Relativt mange mener at det er mye korrupsjon, samtidig som relativt mange mener at det ikke er korrupsjon i det hele tatt.

Figur 3.22. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter fødested. Prosent.

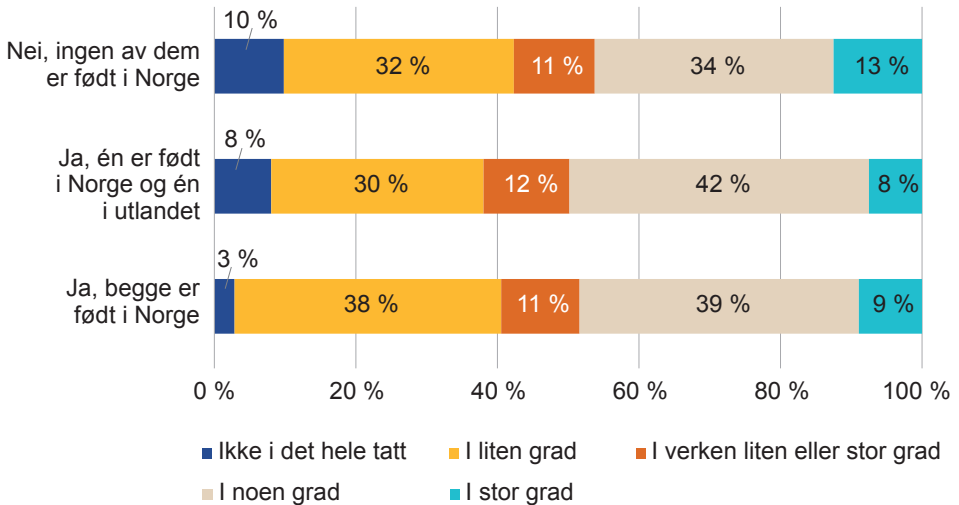
Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?

Se tabell A.22 i appendiks for detaljer for detaljer.

Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Figur 3.23 viser sammenhengen mellom oppfatningen av utbredelse av korrupsjon i staten og foreldres fødested. Forskjellene mellom personer med tanke på om begge, én eller ingen er født i Norge, er generelt ikke store når man sammenligner andelen som svarer at korrupsjon «ikke i det hele tatt eller i liten grad» er utbredt, med den andelen som svarer «i noen eller stor grad». Samtidig brukes svarkategorien «i stor grad» noe oftere og signifikant mer av personer hvis foreldre ikke er født i Norge, sammenlignet med de to andre gruppene (13 % versus 8 og 9 %). Forskjellene er signifikante.

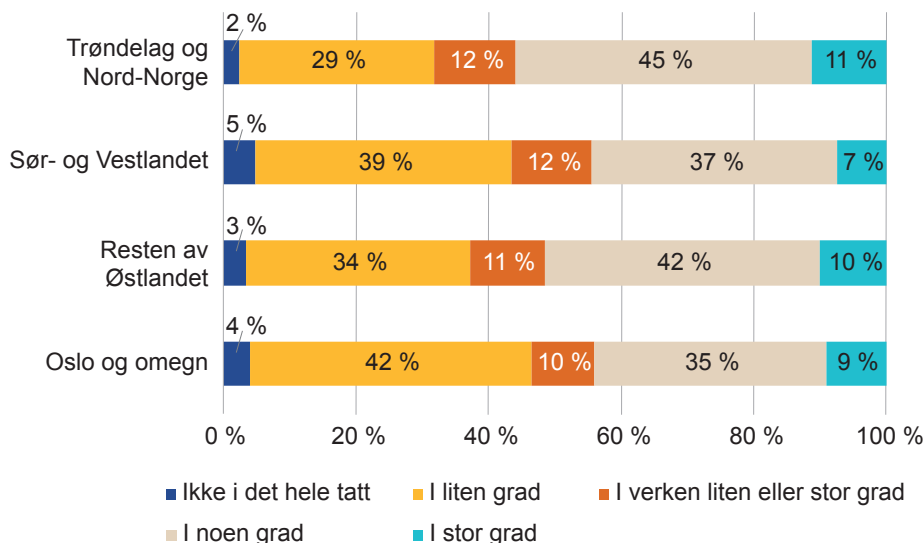
Figur 3.23. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter foreldres fødested. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
 Se tabell A.23 i appendiks for detaljer for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

I figur 3.24 og tabell A.24 i appendiks får man et inntrykk av sammenhengen mellom en persons bosted og synet på utbredelsen av korrupsjon i staten. Det som nok er særlig bemerkelsesverdig, er at det er i Nord-Norge – fylkene Troms og Finnmark samt Nordland – færrest svarer at de mener at statlig korrupsjon ikke eller i liten grad er utbredt. Forskjellene er signifikante.

Figur 3.24. Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter geografisk område. Prosent.

Spørsmål: I hvilken grad tror du ulike former for korrupsjon, slik som bestikkelser/«smøring», skjer i staten?
 Se tabell A.25 i appendiks for detaljer.
 Kilde: Innbyggerundersøkelsen 2021.

Oppsummering og hovedinntrykk

Når man snakker om og undersøker institusjonell tillit i den norske befolkningen, er utgangspunktet – noen vil kanskje si et premiss – at tilliten er høy, særlig når det sammenlignes med andre land. Slik har det vært lenge, og det er fortsatt tilfellet. Det er derfor heller ikke nivåene på tilliten til ulike institusjoner og myndigheter som er det mest interessante, men snarere variasjoner, forskjeller og likheter. Med andre ord: Det er det sammenlignende perspektivet som er interessant, og som vi er opptatt av i analysene.

Vi har dels sammenlignet tilliten til ulike norske institusjoner – politiske, demokratiske og administrative institusjoner og noen med et særlig ansvar knyttet til nasjonal sikkerhet. Dels har vi sammenlignet den institusjonelle tilliten i ulike befolkningsgrupper med et særlig blick på å identifisere grupper som skiller seg ut.

Når det gjelder befolkningens generelle tillit til konkrete samfunnsinstitusjoner, viser analysen at folk i særlig grad har tillit til politiet og domstolene, og at denne tilliten er høy. Lavest er tilliten til politiske partier og kommunestyre/byråd, mens offentlig forvaltning, Regjeringen og Stortinget tillegges en tillit midt mellom. At folk generelt utviser høy tillit til politiet, viser seg også når

man undersøker deres vurdering av tjenester og myndighetenes oppgavehåndtering. Her er det nettopp politiet som tjeneste som kommer best ut, tett etterfulgt av Forsvaret som tjeneste, og deretter myndighetenes evne til å sikre strømforsyning og trygghet i nærområdet. Dårligst ut – men dette må ikke forveksles med lav tillit – kommer innbyggernes vurdering av myndighetenes evne til å håndtere og sikre internettsikkerhet og kriminalitetsbekjempelse.

Det overordnede inntrykket basert på de deskriptive og forholdsvis enkle empiriske analysene i denne rapporten er at den generelle tilliten til norske politiske, demokratiske og administrative myndighetsinstitusjoner er forholdsvis høy, og videre at i den grad folks tillit til institusjoner som har et særlig ansvar for nasjonal sikkerhet – politiet og Forsvaret –, skiller seg ut, er det i positiv retning: Politiet og Forsvaret har høy tillit i befolkningen.

Dette hovedinntrykket av utbredt institusjonell tillit i befolkningen på det generelle nivået er ikke overraskende, men det kan samtidig ikke tas for gitt og kan heller ikke være den viktigste konklusjonen av de empiriske analysene. Tilfredshet med tilliten kan vi ha, men det må ikke bli en sovepute og ei heller overskygge nyansene i det overordnede bildet.

De forutgående analysene viser en rekke bivarierte sammenhenger mellom institusjonell tillit og personers sosiodemografiske og geografiske bakgrunn. Det mest slående er på en måte likhetene og at forskjellene i institusjonell tillit er forholdsvis små. Når det er sagt, kan likevel noen forhold og forskjeller trekkes fram, fordi disse indikerer noen tendenser til at visse befolkningsgrupper utviser særlig lav institusjonell tillit. Det er ikke overraskende at det finnes noe variasjon, og at noen (enkelte) befolkningsgrupper skiller seg ut. Det er velkjent fra tidligere norsk og internasjonal forskning. Men ikke desto mindre er det viktig å være oppmerksomme på slike tendenser til at noen befolkningsgrupper skiller seg (systematisk) ut når det gjelder lav tillit – særlig dersom disse gruppene også kan betraktes som «marginaliserte» i andre sammenhenger. Deres følelse av å stå utenfor kan nemlig bli forsterket, hvilket – alt annet likt – vil svekke samholdet i samfunnet og mellom befolkningsgrupper.

De empiriske resultatene viser i tråd med tidligere forskning at særlig utdanning og beskjeftigelse er sentrale bakgrunnsvariabler for å forklare forskjeller i politisk tillit. Analysene indikerer nemlig at det særlig er to grupper som systematisk skiller seg ut med hensyn til den generelle institusjonelle tilliten: *personer uten høyere utdanning samt arbeidsledige og personer på annen trygd eller pensjon* (ikke alderspensjonister). Disse to gruppene utviser systematisk lavest og til tider noe lavere tillit til konkrete institusjoner og institusjonenes evne til

spesifikk oppgavehåndtering og konkrete tjenester. Det inkluderer også institusjonene, politi og domstolene, polititjenesten, og håndtering av oppgavene internettsikkerhet og kriminalitetsbekjempelse. Arbeidsledige har i tillegg også klart lavest tillit til Forsvaret som tjeneste.

Også kjønn ser ut til å ha en viss systematisk betydning for den institusjonelle tilliten, idet menn konsekvent utviser lavere direkte tillit til myndighetsinstitusjonene, deres håndtering av konkrete oppgaver og tjenestene Forsvaret og politiet. Selv om det er en slik systematisk forskjell mellom menn og kvinner, er forskjellen allikevel ikke så markant som i gruppene nevnt over. Men de peker likefullt på en tendens. Denne nokså entydige kjønnsforskjellen i institusjonell tillit modifiseres nemlig ved at pilen peker i motsatt retning når spørsmålet angår oppfatning av korrupsjon i staten: Det er kvinnene som mener at ulike typer av korrupsjon er mest utbredt.

En persons fødested eller hvor foreldrene er født, har ikke på samme måte en systematisk og generell betydning for institusjonell tillit. Dette er imidlertid litt i kontrast til det bildet som trer fram når myndighetenes evne til å håndtere og sikre konkrete oppgaver som er av kritisk betydning, undersøkes: Her er det nemlig slående hvor positive ikke-nordiske personer og spesielt de som er født i Øst-Europa samt Afrika og Asia inkludert Tyrkia, er i sine vurderinger. Personer som er født i Norge eller et annet sted i Norden, utviser generelt lavest grad av tillit når det handler om myndighetenes oppgavehåndtering, men det gjelder ikke i synet på Forsvaret og politiet som tjenester.

Videre indikerer analysene at personer der ingen av foreldrene er født i Norge, har en tendens til å ha minst tillit til domstolene. Men samtidig er dette også den gruppen som i størst grad vurderer at myndighetene ivaretar og sikrer kritiske oppgaver på en god måte (særlig trygghet i nærområdet, kriminalitetsbekjempelse, internettsikkerhet og strømforsyning). Personer hvor kun én forelder er født i Norge, har relativt minst tillit til politiet. Samtidig er det viktig å notere seg at politiet og domstolene er de to institusjonene som nyter størst tillit uansett om begge, bare én eller ingen av foreldrene er født i Norge (og tilliten er høy med en gjennomsnittsskår på over 7).

Hovedinntrykket når det gjelder sammenhengen mellom institusjonstillit og bosted, er at ingen områder utviser spesielt lav tillit til domstolene og politiet relativt sett. Høyest gjennomsnittlig tillit til politiet og domstolene finner man i hovedstadsområdet, som også er det området som utviser størst tillit til *alle* de andre institusjonene. Det kan imidlertid også noteres at personer som er bosatt i Trøndelag og Nord-Norge, i gjennomsnitt og systematisk har lavest tillit til alle

institusjonene som er nevnt i figurene, *med unntak av domstolene og politiet*. Når det gjelder Forsvaret som tjeneste, er det personer som er bosatt i Trøndelag og Nord-Norge, som i størst grad vurderer at Forsvaret håndteres på en god måte. Trøndelag og Nord-Norge skiller seg dermed ikke «negativt» ut med hensyn til tillit til politi, domstoler og Forsvaret.

På fylkesnivå finner vi at Forsvaret som tjeneste har høy og tilnærmedesvis lik tillit i de tre nordligste fylkene (Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag), mens personer bosatt i Troms og Finnmark ellers generelt sett er blant de som i minst grad vurderer myndighetenes kritiske oppgave- og tjenestehåndtering som god.

Skal man forsøke å sammenfatte resultatene og komme med et svar på hvor lagdelt den institusjonelle tilliten er, må det bli et flerdelt svar.

For det første er det tydelig at to sosiodemografiske – og til dels overlappende – grupper skiller seg ut med lavere tillit: Det er personer uten høyere utdanning samt arbeidsledige og personer på annen trygd eller pensjon. Disse gruppene, og kanskje særlig de arbeidsledige, skiller seg også ut på andre områder som en «ressurssvak gruppe» i for eksempel både sosioøkonomisk og politisk forstand. At grupper som på denne måten står utenfor, har lavere institusjonell tillit til ulike samfunns- og myndighetsinstitusjoner – politiske, demokratiske og forvaltningsmessige – er ikke overraskende. Tidligere norsk forskning har også vist dette samt at denne sosiodemografiske lagdelingen i politisk tillit har økt over tid (Segaard, 2020). Ikke desto mindre er det bekymringsfullt. Bekymringsfullt fordi det har – eller kan få – konsekvenser for legitimiteten til institusjonene og dermed deres evne til kommunikasjon med visse samfunnsgrupper og i siste instans politikkgjennomføring. Risikoen for en negativ spiraleffekt er til stede: Tilliten svekkes på grunn av dårlig eller manglende kommunikasjon, som gjør det enda vanskeligere å komme fram med kommunikasjon, hvilket skaper enda større distanse og bidrar til å svekke tilliten ytterligere. I tillegg viser analysene også at menn generelt har lavere institusjonell tillit enn kvinner, men at kvinner samtidig i større grad mener at det finnes korrupsjon i staten.

For det andre er det noe som indikerer at personer fra Øst-Europa har et litt ambivalent forhold til norske myndighetsinstitusjoner og deres oppgavehåndtering. På den ene siden er dette den gruppen som uttrykker lavest direkte tillit til domstolene (signifikant lavere enn norskfødte), men på den andre siden avspeiles dette ikke i deres vurdering av politiet og Forsvaret som tjenester samt hvordan de synes konkrete kritiske oppgaver håndteres av myndighetene. Øst-

europere utviser generelt og relativt sett høy tillit til tjenestene og til at oppgavene håndteres på en god måte.

For det tredje og med hensyn til geografisk lagdeling viser analysen at de tre nordligste fylkene (Troms og Finnmark, Nordland og Trøndelag) utviser høy grad av tillit til politi, domstolene og Forsvaret som institusjoner og tjenester, men at personer i det aller nordligste fylket, Troms og Finnmark, relativt sett i minst grad vurderer at mer konkrete kritiske samfunnsoppgaver håndteres på en god måte. Hovedintrykket er imidlertid at ingen geografiske områder utviser spesielt lav tillit til domstolene og politiet relativt sett.

4 (Mis-)tillit og myndighetskommunikasjon – avsluttende drøfting

Man kan snakke om tillit som noe man har eller ikke har, eller man kan se på tillit som noe som varierer i størrelse. Man kan også trekke inn mistillit som en egen kategori, men da er spørsmålet hva forholdet mellom tillit og mistillit er, og om det finnes en grense mellom tillit og mistillit. Uansett hvilken tilnærming man har, så er det en utbredt enighet om at borgernes tillit til myndighetsinstitusjoner – politiske, demokratiske og administrative – er en betingelse for god dialog, politikkipplementering og styring. Dette fordi tillit grunnleggende handler om at borgerne har tro på at aktørene og institusjonene vil ivareta deres interesser på en god måte. Det innebærer imidlertid ikke *blind tillit*. Tvert imot, likegyldighet, naivitet eller et ukritisk blikk kan på sikt svekke grunnlaget for tillit. Det må være rom for de kritiske spørsmålene, de undersøkende blikkene og den sunne skepsisen, fordi alt annet vil dempe eller kanskje til og med hindre den åpne debatten basert på informasjons- og kunnskapstilgang, som også er grunnpilarer i vårt demokrati.

I dette avsluttende drøftingskapitlet tar vi utgangspunkt i den grunnleggende institusjonelle tilliten som finnes i samfunnet generelt og i ulike befolkningsgrupper spesielt. Det er nettopp den institusjonelle tilliten vi har belyst i denne rapporten gjennom empiriske analyser, som gir et statusbilde anno 2021. Men selv om denne tilliten er utgangspunktet, vil vi her også ta et steg bort fra de empiriske analysene, og gjøre noen refleksjoner rundt tillit som en forutsetning for kommunikasjon mellom myndigheter og borgere. Dette fordi at når politikk skal iverksettes, må den også kommuniseres. Folks oppfatning av politikken som iverksettes, kan naturligvis påvirke tilliten til myndighetene, men det gjelder også selve kommunikasjonen. Kommunikasjonen kan i seg selv svekke eller styrke folks tillit – noe som i sin tur kan påvirke om iverksettingen blir vellykket. Dermed blir kommunikasjon viktig i forbindelse med institusjonell tillit, og kanskje i særdeleshet når det gjelder ivaretagelse av nasjonal sikkerhet.

Hovedinntrykket og den overordnede konklusjonen fra den empiriske undersøkelsen er at den generelle tilliten til norske politiske, demokratiske og administrative myndighetsinstitusjoner er forholdsvis høy. Videre finner vi også

at i den grad folks tillit til institusjoner som har et særlig ansvar for nasjonal sikkerhet – politi og Forsvar –, skiller seg ut, er det i positiv retning: Politiet og Forsvaret har høy tillit i befolkningen. Samtidig viser analysene og tidligere norsk forskning også at det finnes systematiske forskjeller i politisk tillit mellom ulike sosiodemografiske grupper i Norge, og at tilliten har variert over tid. Med andre ord dekker den generelle høye tilliten over viktige nyanser og forskjeller mellom befolkningsgrupper.

Særlig to – til dels overlappende – befolkningsgrupper skiller seg ut: personer uten høyere utdanning samt arbeidsledige og personer på annen trygd eller pensjon. Dette er også de to sosiodemografiske gruppene som ofte opplever utenforskap på andre arenaer, som den politiske og den økonomiske. Alt annet likt kan deres opplevelse av utenforskap dels bidra til å forsterke opplevelsen av ekskludering, og dels underbygge opplevelsen av at samfunnets aktører og institusjoner ikke ivaretar ens interesser på en god måte. Dette kan bidra til å svekke den institusjonelle tilliten i disse gruppene ytterligere. Dette bildet nyanseres likevel ved at utenlandsfødte – som også kan være utsatt for utenforskap – ikke har lavere, men tvert imot høyere, tillit enn det norskfødte har. I tillegg kan det nevnes at kvinner generelt uttrykker større tillit enn menn til sentrale politiske, demokratiske og administrative myndighetsinstitusjoner.

Den sosiale lagdelingen i tillit gir myndighetene minst to utfordringer. *For det første* og i en konkret her-og-nå-situasjon er spørsmålet hvordan man kan nå igjennom med informasjon til disse gruppene. *For det andre* og mer overordnet er spørsmålet hvordan man kan bygge opp den institusjonelle tilliten i disse gruppene. Litteraturen peker på flere årsaker til manglende politisk tillit. Som nevnt i kapittel 2 er det særlig kvaliteten på de politiske prosessene og de politiske resultatene som har betydning for innbyggernes institusjonelle tillit eller mistillit.

Derfor er det da også kvaliteten på offentlige tjenester og offentlige institusjoner som OECD (2022a, se f.eks. oppsummeringen s. 10–12) i første rekke trekker fram som vesentlig for å bygge og vedlikeholde den norske tilliten. OECD anbefaler blant annet tiltak som bedre og mer brukertilpassede offentlige tjenester, særlig gjennom digitale kanaler, en langsiktig planlegging for å løse langsiktige problemer (som klimakrisen), en forbedret kommunikasjon gjennom enklere språkbruk i offentlig sektor, bekjempelse av korrupsjon og annen uetisk atferd i offentlig sektor, mer mangfold i statsinstitusjonene, og mer brukermedvirkning. Vi kan ikke garantere at alle OECDs forslag vil få noen positiv effekt på tilliten, eller at de i det hele tatt vil bli lagt merke til av innbyggerne, men vi

kan likevel trekke ut det hovedpoenget at tilliten også avhenger av hva myndighetene faktisk gjør.

Den generelle institusjonelle tilliten som vi har vist og fått noe kunnskap om gjennom de empiriske analysene, er ikke tilstrekkelig for å forstå tillit som betingelse for mer konkret myndighetskommunikasjon, politikimplementering og styring. For med utgangspunkt i at informasjon kommuniseres av en (mer eller mindre) konkret avsender, så er tilliten til denne avsenderen også av betydning. For eksempel peker en studie av norske helsemyndigheters arbeid for å bygge tillit under koronapandemien på at disse myndighetene allerede nøy godt av stor tillit i befolkningen, og at det var enklere å vedlikeholde denne høye tilliten enn å bygge tillit fra grunnen av. Myndighetskommunikasjon må dermed tilpasses den konkrete situasjonen man står i (Offerdal et al., 2021).

Her kommer våre data til kort, særlig når det gjelder spesifikke myndigheter som avsendere. Dette kan være lokale, fylkeskommunale og andre mer kontekstspesifikke institusjoner eller nasjonale myndigheter. I forbindelse med for eksempel informasjon og kommunikasjon vedrørende nasjonal sikkerhet kan det også være relevant å ta inn og avdekke tilliten til institusjoner som Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Forsvaret som institusjon (etat) eller Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Her trenger vi bedre, mer nyanserte og nye data.

Generelt kan vi likevel si at myndighetskommunikasjon for å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser er å betrakte som en spesiell type informasjon, som kanskje for noen borgere kan forekomme «skremmende» og for andre «fremmed og fjern», hvilket alt annet likt gjør kommunikasjon vanskelig. En årsak til at det vanskeliggjør kommunikasjon, er den økende tendensen til at folk aktivt fravelger informasjon og nyheter som skaper grobunn for bekymring og følelse av maktesløshet (Skinbjerg-Holm, 2023; Newman et al., 2022). Borgerne unngår aktivt å ta imot informasjon for å beskytte seg selv mot «ubehageligheter». Dette er noe som myndighetene bør ha in mente når informasjon formuleres.

En annen ting når det gjelder tillit som betingelse for kommunikasjon mellom myndigheter og borgere, er den mer spesifikke tilliten knyttet til det kommunikative aspektet – tilliten til selve informasjonen og de (potensielle) kommunikasjonskanalene. Det ligger utenfor denne rapporten å belyse disse kommunikative aspektene empirisk, men ikke desto mindre er det noe vi ønsker å løfte fram i denne avsluttende drøftelsen som særdeles viktig, uten å gå i detaljer. Dels handler det om tilliten til at informasjonen er sann og troverdig, og dels handler det om tilliten til at kommunikasjonskanalene formidler sann informasjon til riktig tid. Et viktig stikkord er *åpenhet*. Ihlen et al. (2022) peker imidlertid på at

begrepet åpenhet er i videste laget, og skiller mellom tre ulike aspekter: *informasjonssubstans*, *ansvarliggjøring* og *innbyggerdeltakelse*.

I begrepet *informasjonssubstans* ligger det at informasjonen skal være relevant, fullstendig, nøyaktig, pålitelig og forståelig, hvis den skal være egnet til å skape tillit. Hensynet til nasjonal sikkerhet kan imidlertid være vanskelig å forene med et ønske om å gi fullstendig informasjon. Viktige hensyn kan tale for å holde noe informasjon tilbake, men da må myndighetene veie dette opp mot faren for svekket tillit til den informasjonen som formidles. Uansett bør myndighetsinformasjon være tydelig og klar med hensyn til informasjonens innhold og avsender, og ikke minst framstå som relevant i tid, i rom og for mottakergruppen. Det siste – informasjonens tilpasning til mottakergruppen(e) – er viktig for å nå fram med budskapet og unngå misforståelser. Er det flere typer av mottakergrupper, kan det være nødvendig å vurdere om informasjonen kan og skal formuleres på ulike måter, simpelthen fordi tillit til at informasjonen er sann og troverdig, også betinges av at mottakerne faktisk forstår hva som formidles.

Begrepet *ansvarliggjøring* viser til at myndighetene må presentere motargumenter, tolerere kritikk og innrømme feil for å vinne tillit. Ihlen et al. (2022) trekker dette fram i forbindelse med koronahåndteringen, der spesielt norske helsemyndigheter utmerket seg ved å synliggjøre usikkerhet. Dette er en strategi som ikke er uten problemer, noe som kom til syne da det oppsto uenighet mellom departementet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet. En slik synliggjøring av uenighet kan likevel bygge tillit på lengre sikt, hvis alternativet er en skråsikkerhet der motforestillinger ikke kommer til syne. Dette henger også sammen med det vi har nevnt ovenfor: hvilke erfaringer innbyggerne har med kvaliteten på de politiske prosessene og resultatene. Hvis kommunikasjonen fra myndighetene ikke stemmer overens med det innbyggerne faktisk erfarer, så skaper det neppe noen tillit. Et nærliggende eksempel er at betegnelsen «Nærpolitireformen» neppe virker tillitvekkende for innbyggere som opplever at politiets lokale tjenestested blir nedlagt. Kanskje snarere tvert imot.

Med *innbyggermedvirkning* mener Ihlen et al. (2022) at innbyggerne bør trekkes aktivt med i å skape åpenhet ved at informasjonen blir toveiskommunikasjon. Et viktig hensyn er dermed hvilke kommunikasjonskanaler som kan, bør og skal brukes. Som nevnt er et hensyn at borgerne har tillit til at den aktuelle kommunikasjonskanalen faktisk formidler sann informasjon til riktig tid, men i tillegg kommer spørsmålet om kommunikasjonskanalen gir mulighet for tilbakemeldinger fra innbyggerne.

Med kommunikasjonskanaler mener vi her enhver form for kanal som myndigheter kan bruke eller samarbeide med for å kommunisere informasjon til borgerne. Det være seg den tradisjonelle forståelse av medier, så som TV, radio og aviser med tilhørende både online- og offline-plattformer, det være seg fysiske arenaer og deres online-plattformer som for eksempel biblioteker og skoler, eller det kan være aktører i det sivile (lokal-)samfunnet som for eksempel (lokale) lag og foreninger eller i næringslivet. I forbindelse med valg av kommunikasjonskanal er det imidlertid ikke bare mottakergruppen som er avgjørende; kanalen og informasjonstypen må også være tilpasset hverandre. Setter informasjonstypen noen spesielle krav eller forventninger til hvilke kanaler som brukes? Og motsatt; legger kanaltype noen betingelser eller normer og standarder for informasjonstypen – dens innhold, lengde og formuleringer? Med andre ord, er det mulig å formidle det som er hensikten, via de aktuelle kommunikasjonskanalene?

Spørsmålene over kan være relevante å stille, og svarene vil blant annet avhenge av om kanalene er (lett) tilgjengelige og naturlige å bruke for borgerne. Hvis ikke det er tilfellet, så vil informasjonen – uansett hvor viktig og velformulert den er – ikke nå fram til borgerne. Bruk av tilpasset kommunikasjonskanal kan videre bidra til å bygge opp under tilliten, ved at det signaliserer informasjonsavsenderens, dvs. myndighetens, forståelse av og evne til å nå ut til målgruppen. På denne måten oppstår det en «sirkel-prosess»: Borgernes tillit til myndigheten som informasjonsavsender er ikke bare en forutsetning for at myndigheten når ut med informasjon, men kan også påvirkes av den kommunikative prosessen – informasjonen og kommunikasjonskanalene. Igjen er det verdt å ha in mente at myndighetenes gjennomføring av politikk og informasjonsformidling både kan påvirke og bli påvirket av nivået på folks institusjonelle tillit.

Nettopp dette forholdet mellom å støtte opp om institusjonell tillit og legge til rette for gode kommunikative prosesser mellom myndigheter og borgere er et sentralt perspektiv i OECDs forståelse og tilnærming til «open government» (se OECD 2022b, 2020).

OECD betrakter ikke bare «open government» som en styringskultur som understøtter demokrati (OECD, 2022b, s. 3), men også som et instrument til å bygge opp den institusjonelle tilliten til myndighetene ved at «any activities conducted in this respect must be guided by the principles of transparency, integrity, accountability, and stakeholder participation, set out in the *OECD Recommendation of the Council on Open Government*» (OECD, 2020, s. 5). Informasjonsformidling i betydningen offentlig kommunikasjon faller inn under «any activities» og er slik sett omfattet av de nevnte prinsipper: gjennom-

siktighet, integritet, ansvarlighet og involvering av målgrupper på individ- og/eller institusjonsnivå (stakeholder-deltakelse).⁷ Som vi har sett, gjenfinnes noe av dette i OECDs (2022a) konkrete anbefalinger til Norge. En sentral hensikt med prinsippene er å motvirke feilinformasjon og sikre at sann og riktig informasjon kommer fram til og forstås av de aktuelle målgruppene. At informasjon og kommunikasjon i så måte er et organisatorisk verktøy ikke bare for å bygge tillit, men også for å imøtegå feilinformasjon, forklares av OECD på følgende måte (OECD, 2020, s. 9):

Public communication is only one of a wide range of responses that can be deployed against disinformation, but it is an essential one and a key element of an open government agenda. Tackling this issue also depends on the digital platforms and media markets through which information is framed and delivered, and on the final consumers of such information.

Sitatet oppsummerer på noen måter de forholdene ved de kommunikative aspektene – informasjonen og kommunikasjonskanalene – som vi har trukket fram over, og som det kan være relevant å reflektere over, når myndigheter går ut med offentlig informasjon til borgerne.

Spørsmålet som melder seg når det finnes slike generelle prinsipper som kan sies å ligge til grunn for «beste praksis», er om prinsippene er ufravikelige, eller om prinsippene er tøyelige? Hvor gjennomiktig kan kommunikasjonen være, og hvor mye kan myndighetene inkludere målgruppene og berørte parter, når det for eksempel handler om informasjon knyttet til og som har til hensikt å underbygge nasjonale sikkerhetsinteresser? Er kommunikasjon om nasjonal sikkerhet vesentlig forskjellig fra kommunikasjon om andre temaer, slik at myndighetene må opptre annerledes i denne formen for offentlig kommunikasjon?

Svarene på disse spørsmålene har vi ikke. Dels ligger det utenfor vårt kompetanseområde, og dels vil svarene sannsynligvis være både tids- og stedsavhengige. Svarene må videre ta høyde for formaliteter, juridiske forpliktelser og begrensninger, samt det som anses som hensiktsmessig gitt sikkerhetsmyndighetens perspektiv. Men det er ikke nok, mener vi. Borgernes – målgruppens og berørte parter – perspektiv er også viktig å ta høyde for når myndighetskommunikasjon skal formuleres og formidles. Et grunnleggende spørsmål er i den forbindelse hvilke *forventninger* befolkningen har. Hva forventer de av informasjonen, og hva krever de av gjennomsiktighet for å ha tillit? Eller kanskje man

---

7 OECD definerer «stakeholders» på følgende måte: «any interested and/or affected party, including: individuals, regardless of their age, gender, sexual orientation, religious and political affiliations; and institutions and organisations, whether governmental or non-governmental, from civil society, academia, the media or the private sector» (OECD 2022b, s. 7).

kan snu spørsmålet: Hvor lite og diffus informasjon kan befolkningen få uten at det vekker mistillit?

Mistillit kan være en hindring for kommunikasjon og dialog – så vel som for politikkgjennomføring og styring – og noe som bør både unngås, overkommes og motvirkes. For å gjøre det kreves det kunnskap. Kunnskap om borgernes forventninger til informasjon og bruk av kommunikasjonskanaler, men også kunnskap om borgernes tillit til mer konkrete og spesifikke myndighetsinstitusjoner og ulike kommunikasjonskanaler – offline og online. Det er kunnskap som må samles inn og analyseres systematisk og over tid, for kun derved kan endringer identifiseres. Det handler om å forstå hva som betinger god myndighetskommunikasjon som skal nå ut til målgruppene på en måte som vekker både tillit og forståelse, og som ikke minst hindrer mistillit.

5 Litteratur

- Anderson, C.J., Blais, A., Bowler, S., Donovan, T. & Listhaug, O. (2005). *Losers' Consent: Elections and Democratic Legitimacy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199276382.001.0001>
- Bergh, J. & Rose, L.E. (2013). Etiske utfordringer for norske kommuner? Velgernes vurdering. I J. Bergh & D. A. Christensen (red.), *Et robust lokaldemokrati: lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011* (s. 263–283). Abstrakt.
- Citrin, J. & Stoker L. (2018). Political Trust in a Cynical Age. *Annual Review of Political Science*, 21, 49–70. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-050316-092550>
- Dahl, R.A. & Tufte, E.R. (1973). *Size and Democracy*. Stanford University Press.
- Dalton, R. (2006). *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Washington, DC: CQ Press.
- Denters, B. (2002). Size and political trust: evidence from Denmark, the Netherlands, Norway, and the United Kingdom. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 20(6), 793–812. <https://doi.org/10.1068/c0225>
- Denters, B., Goldsmith, M., Ladner, A., Mouritzen, P.O. & Rose, L.E. (2014). *Size and Local Democracy*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781783478248>
- DFØ (2021). *Innbyggerundersøkelsen 2021. Gjennomføring, undersøkelsesdesign og metode*. DFØ-notat oktober 2021. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. Hentet 10. oktober 2022 fra <https://dfo.no/sites/default/files/Fagomr%C3%A5der/Rapporter/2021/Innbyggerundersokelsen/Om-innbyggerundersokelsen-2021.pdf>
- Easton, D. (1965). *A Systems Analysis of Political Life*. Wiley.
- Folkestad, B. (2017). Politisk tillit og bruk av offentlige velferdstjenester. I D.A. Christensen, T.S. Lindén, B. Ytre-Arne & J. Aars (red.), *Tjenestedemokratiet. Velferdsstaten som arena for deltakelse*. Universitetsforlaget.
- Hakhverdian, A. & Mayne, Q. (2012). Institutional Trust, Education, and Corruption: A Micro-Macro Interactive Approach. *Journal of Politics*, 74(3), 739–750. <https://doi.org/10.1017/S0022381612000412>
- Hansen, S.W. (2013). Polity Size and Local Political Trust: A Quasi-experiment Using Municipal Mergers in Denmark. *Scandinavian Political Studies*, 36(1), 43–66. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2012.00296.x>
- Haugsgjerd, A. (2019). Moderation or radicalisation? How executive power affects right-wing populists' satisfaction with democracy. *Electoral Studies*, 57, 32–45. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.09.008>

- Haugsgjerd, A. (2020). Politisk tillit – en kunnskapsstatus. I A. Haugsgjerd & S.B. Seggaard, *Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet. Kunnskapsstatus og utviklingstrekk*. Rapport 2020: 6 (s. 11–28). Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2652187>
- Haugsgjerd, A. & Kumlin, S. (2020). Downbound spiral? Economic grievances, perceived social protection and political distrust. *West European Politics*, 43(4), 969–990. <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1596733>
- Haugsgjerd, A. & Linde, J. (under utgivelse). Norske velgeres holdninger til det representative demokratiet og alternative styringsformer. I J. Bergh & A. Haugsgjerd (red.), *Politikk i urolige tider. En studie av stortingsvalget 2021*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hooghe, M. (2011). Why There is Basically Only One Form of Political Trust. *British Journal of Politics and International Relations*, 13(2), 269–275. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856X.2010.00447.x>
- Hooghe, M. (2018). Trust and Elections. I E.M. Uslaner (red.), *The Oxford Handbook of Social and Political Trust* (s. 617–631). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274801.013.17>
- Høie, B. (2020, 16. april). *Høy tillit og høy digital kompetanse gir muligheter*. Innlegg på pressekonferanse om koronasituasjonen. Hentet 14. desember 2022 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/hod/taler-og-innlegg/minister/taler-av-helse-og-omsorgsminister-bent-/2020/hoy-tillit-og-hoy-digital-kompetanse-gir-nye-muligheter/id2702444/>
- Ihlen, Ø., Just, S.N., Kjeldsen, J.E., Mølster, R., Offerdal, T.S., Rasmussen, J. & Skogerbø, E. (2022). Transparency beyond information disclosure: strategies of the Scandinavian public health authorities during the COVID-19 pandemic. *Journal of Risk Research*, 25(10), 1176–1189. <https://doi.org/10.1080/13669877.2022.2077416>
- Johansson, B., Sohlberg, J. & Esaiasson, P. (2023). Institutional trust and crisis management in high-trust societies: Rallies around the Nordic flags during the Covid-19 pandemic. I B. Johansson, Ø. Ihlen, J. Lindholm & M. Blach-Ørsten (red.), *Communicating a pandemic: Crisis management and Covid-19 in the Nordic countries* (s. 285–301). Nordicom, Göteborgs universitet. <https://doi.org/10.48335/9789188855688-13>
- Kumlin, S. & Haugsgjerd, A. (2017). The welfare state and political trust: bringing performance back in. I S. Zmerli & T. van der Meer (red.), *Handbook on Political Trust* (s. 285–301). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00029>
- Listhaug, O. & Ringdal, K. (2008). Trust in political institutions. I H. Ervasti, T. Fridberg, M. Hjerm & K. Ringdal (red.), *Nordic social attitudes in a European perspective* (s. 131–151). Edward Elgar.
- Listhaug, O. & Aardal, B. (2011). Politisk tillit – et mål på demokratiets helsetilstand? I B. Aardal (red.), *Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009* (s. 291–304). Cappelen Damm Akademisk.

- McLaren, L. (2017). Immigration, ethnic diversity and political trust. I S. Zmerli & T. van der Meer (red.), *Handbook on Political Trust* (s. 316–337). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00031>
- Muñoz, J. (2017). Political trust and multilevel government. I S. Zmerli & T. van der Meer (red.), *Handbook on Political Trust* (s. 69–88). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00015>
- Newman, N., Fletcher, R., Robertson, C.T., Eddy, K. & Nielsen, R.K. (2022). *Reuters Institute. Digital News Report 2022*.
- Oxford: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf (Hentet 27. januar 2023)
- Norris, P. (1999). Introduction: The Growth of Critical Citizens. I P. Norris (red.), *Critical Citizens. Global Support for Democratic Governance* (s. 1–27). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0198295685.003.0001>
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge University Press.
- OECD (2020). *Transparency, communication and trust*. OECD. Hentet 19. september 2022 fra https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=135_135220-cvba4lq3ru&title=Transparency-communication-and-trust-The-role-of-public-communication-in-responding-to-the-wave-of-disinformation-about-the-new-coronavirus/
- OECD (2022a). *Drivers of Trust in Political Institutions in Norway*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b7d1e606-en>
- OECD (2022b). OECD, *Recommendation of the Council on Open Government, OECD/LEGAL/0438* Hentet 24. januar 2023 fra file:///C:/Users/signebse/Downloads/OECD-LEGAL-0438-en.pdf
- Offerdal, T.S., Just, S.N. & Ihlen, Ø. (2021). Public Ethos in the Pandemic Rhetorical Situation: Strategies for Building Trust in Authorities' Risk Communication. *Journal of International Crisis and Risk Communication Research*, 4(2), 247–270. <https://doi.org/10.30658/jicrcr.4.2.3>
- Saglie, J. & Seggaard, S.B. (2020). Lokaldemokratiets legitimitet – tillit, deltakelse og ulikhet. Avsluttende drøftelse. I S.B. Seggaard (red.), *Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet*. Rapport 2020:10 (s. 96–112). Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2677308>
- Saglie, J., Solvang, Ø. & Winsvold, M. (2022, august). *Does municipal amalgamation affect trust in local politicians? The case of Norway*. Paper presentert på ECPR General Conference, Innsbruck.
- Seggaard, S.B. (2020). Tillit til norsk lokaldemokrati – deskriptiv empirisk analyse. I A. Haugsgjerd & S.B. Seggaard, *Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet. Kunnskapsstatus og utviklingstrekk*. Rapport 2020:6 (s. 29–72). Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2652187>

- Segaard, S.B., Rose, L. & Haugsgjerd, A.H. (2020). Politisk tillit i Norge – tegn til økende sosiale forskjeller? I J. Bergh, A.H. Haugsgjerd & R. Karlsen (red.), *Valg og politikk siden 1945* (s. 124–137). Cappelen Damm Akademisk.
- Skinbjerg-Holm, M. (2023). Fri os fra nyhederne. I DR, *Medieudviklingen 2022. DR Medieforsknings årlige rapport om utviklingen i danskernes brug af elektroniske medier*. (s. 44–66). Hentet den 27. januar 2023 fra <https://www.dr.dk/om-dr/fakta-om-dr/medieforskning>
- Steen-Johnsen, K., Solheim, Ø.B., Winsvold, M.S. & Enjolras, B. (2021). Tillit etter terror i Norge, Frankrike og Spania. Betydningen av narrativer og politisk kontekst. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 5(3), 12–27. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-03-02>
- Stein, J., Broderstad, T. & Bjørnå, H. (2022). Territorial reforms, mobilisation, and political trust: a case study from Norway. *Local Government Studies*. <https://doi.org/10.1080/3003930.2021.2025360>
- Stein, J., Buck, M. & Bjørnå, H. (2021). The centre–periphery dimension and trust in politicians: the case of Norway. *Territory, Politics, Governance*, 9(1), 37–55. <https://doi.org/10.1080/21622671.2019.1624191>
- Støren, K.S. (2019). *Innvandrerne har mindre tillit til sine medmennesker*. SSB Analyse 2019/13. Hentet 9. desember 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-har-mindre-tillit-til-sine-medmennesker>
- Uslaner, E.M. (red.). (2018). *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274801.001.0001>
- van der Meer, T.W.G. & Zmerli, S. (2017). The deeply rooted concern with political trust. I S. Zmerli & T.W.G. van der Meer (red.), *Handbook on Political Trust* (s. 1–15). Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00010>
- van Erkel, P.F.A. & van der Meer, T.W.G. (2016). Macroeconomic performance, political trust and the Great Recession: A multilevel analysis of the effects of within-country fluctuations in macroeconomic performance on political trust in 15 EU countries, 1999–2011. *European Journal of Political Research*, 55(1), 177–197. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12115>
- Winsvold, M. (2021). Hva kjennetegner velgere med høy lokalpolitisk tillit? I J. Saglie, S.B. Segaard & D.A. Christensen (red.), *Lokalvalget 2019. Nye kommuner – nye valg?* (s. 229–252). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.134.ch9>
- Wollebæk, D. (2011). Norges sosiale kapital i nordisk og europeisk kontekst. I D. Wollebæk & S.B. Segaard (red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 51–78). Cappelen Damm Akademisk.
- Wollebæk, D., Enjolras, B., Steen-Johnsen, K. & Ødegård, G. (2012). After Utøya: How a High-Trust Society Reacts to Terror – Trust and Civic Engagement in the Aftermath of July 22. *PS: Political Science & Politics*, 45(1), 32–37. <https://doi.org/10.1017/S1049096511001806>

Wollebæk, D., Fladmoe, A. & Steen-Johnsen, K. (2022). Tillit, følelser, normer og sosial distansering: En longitudinell studie av den norske befolkningen under Covid-19-pandemien. *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 38(3), 63–80. <https://doi.org/10.18261/nst.38.3.1>

Zmerli, S. & van der Meer, T.W.G. (red.). (2017). *Handbook on Political Trust*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781782545118>

6 Appendikstabeller

Generell tillit

Tabell A.1 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit». Prosent, gjennomsnitt og standardavvik

	Regje- ringen	Kom- mune- styre/ byråd	Stor- tinget	De politiske partiene	Den offentlige forvalt- ningen	Politiet	Dom- stolene
0 Ingen tillit	4,2	3,9	3,1	4,3	2,8	2,2	1,6
1	2,0	2,3	1,7	2,8	1,6	1,2	0,8
2	3,4	4,1	2,7	5,6	3,2	1,9	1,5
3	6,5	7,2	4,9	9,6	5,6	2,4	2,1
4	6,7	8,6	5,7	12,0	7,1	3,3	2,7
5	12,2	15,6	13,3	22,5	14,4	7,0	6,6
6	12,7	15,0	13,3	17,4	14,7	8,2	7,2
7	18,3	18,3	19,7	14,2	20,7	16,0	14,5
8	17,5	14,4	18,7	7,4	17,2	22,8	22,1
9	8,8	5,8	9,8	2,7	8,0	18,0	21,1
10 Full tillit	7,7	4,7	7,2	1,6	4,6	16,8	19,8
Gjennomsnitt	6,17	5,77	6,39	5,06	6,14	7,35	7,64
Standardavvik	2,531	2,405	2,364	2,182	2,28	2,322	2,192
N (uvektet)	9659	8975	9469	9214	9284	9503	9390

Tabell A.2 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter alder og kjønn. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige forvaltningen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige forvaltningen	Politiet	Domstolene	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik								
Mann	6,0	5,6	6,3	4,9	6,0	7,1	7,6	2,666	2,538	2,489	2,310	2,407	2,500	2,316	4638
Kvinne	6,3	6,0	6,5	5,2	6,2	7,6	7,7	2,378	2,242	2,222	2,028	2,135	2,098	2,054	4336
18–24 år	6,0	5,7	6,2	5,3	6,1	7,0	7,4	2,531	2,437	2,543	2,344	2,359	2,764	2,489	627
25–34 år	5,9	5,6	6,1	5,0	6,0	7,1	7,5	2,655	2,509	2,560	2,330	2,429	2,520	2,300	1112
35–66 år	6,2	5,7	6,4	5,0	6,1	7,4	7,6	2,520	2,398	2,316	2,125	2,243	2,211	2,128	4108
67+	6,5	6,1	6,7	5,1	6,4	7,7	8,0	2,411	2,279	2,141	2,078	2,185	2,075	2,031	3083

* Minimum N (vektet)

Tabell A.3 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter utdanning. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Politiet	Domstolene	N*
	Gjennomsnitt							Standardavvik							
Grunnskoleutdanning/folkeskole/real-skole	5,6	5,6	5,9	4,6	5,6	7,1	7,2	2,720	2,608	2,639	2,362	2,541	2,599	2,504	964
Videregående opplæring (allmennfag/yrkesfag)	5,6	5,4	5,8	4,7	5,6	7,0	7,2	2,697	2,482	2,594	2,315	2,388	2,556	2,433	2061
Yrkesutdanning ved fagskole	5,7	5,5	6,0	4,7	5,7	7,2	7,4	2,683	2,509	2,476	2,278	2,380	2,420	2,292	1238
Utdanning ved universitet/høgskole	6,6	6,0	6,9	5,4	6,6	7,6	8,0	2,264	2,263	2,046	1,976	2,057	2,055	1,882	4532

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.4 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter beskjefteigelse. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Politiet	Domstolene	Standardavvik		N*
															Gjennomsnitt	Standardavvik	
Yrkesaktiv	6,2	5,7	6,4	5,1	6,2	7,4	7,7	2,477	2,388	2,311	2,125	2,236	2,233	2,086	2,086	4402	
Arbeidsledig / annen trygd / pensjon	5,3	5,2	5,5	4,4	5,3	6,6	6,7	2,853	2,627	2,752	2,355	2,538	2,743	2,683	2,683	793	
Elev/student	6,4	6,2	6,8	5,7	6,6	7,5	7,8	2,373	2,357	2,287	2,215	2,145	2,488	2,137	2,137	478	
Alderspensjonist	6,5	6,1	6,7	5,1	6,4	7,7	8,0	2,402	2,252	2,134	2,076	2,159	2,074	1,995	1,995	2938	

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.5 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter fødested. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valnningen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valnningen	Politiet	Domstolene	Standardavvik	N*
	Gjennomsnitt							Standardavvik								
Norge	6,2	5,7	6,4	5,0	6,1	7,3	7,7	2,508	2,378	2,339	2,148	2,254	2,300	2,178	7838	
Norden	5,9	5,8	6,1	4,9	6,1	7,5	7,6	2,596	2,189	2,396	2,268	2,205	2,056	2,038	168	
Vest- og Sør-Europa	6,2	6,2	6,5	5,3	6,5	7,4	7,6	2,471	2,378	2,358	2,102	2,337	2,316	2,175	199	
Øst-Europa	6,2	6,4	6,2	5,0	6,3	7,2	7,3	2,696	2,417	2,590	2,450	2,417	2,629	2,283	183	
Afrika og Asia inkl. Tyrkia	6,6	6,6	6,8	5,6	6,6	7,4	7,5	2,886	2,883	2,712	2,656	2,633	2,693	2,470	267	
Annet	6,0	6,0	6,1	5,0	6,3	7,5	7,3	2,607	2,601	2,578	2,252	2,639	2,661	2,507	67	

* Minimum N (uvektert)

Tabell A.6 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter foreldres fødested. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige forvaltningen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige forvaltningen	Politiet	Domstolene	Standardavvik		N*
															Gjennomsnitt	Standardavvik	
Ja, begge er født i Norge	6,2	5,7	6,4	5,0	6,1	7,4	7,7	2,506	2,376	2,326	2,142	2,252	2,274	2,165	2,274	2,165	7598
Ja, én er født i Norge og én i utlandet	6,0	5,6	6,2	5,0	6,1	7,1	7,6	2,601	2,447	2,518	2,281	2,255	2,536	2,245	2,536	2,245	403
Nei, ingen av dem er født i Norge	6,3	6,2	6,4	5,2	6,4	7,3	7,3	2,717	2,592	2,609	2,449	2,517	2,589	2,386	2,589	2,386	827

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.7 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter fylke. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Politiet	Domstolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtingen	Standardavvik		N*
													Gjennomsnitt	Standardavvik	
Oslo	6,5	6,1	6,8	5,4	6,7	7,5	7,9	2,403	2,554	2,175	2,113	2,135	2,199	2,049	1351
Rogaland	6,5	6,2	6,5	5,2	6,2	7,5	7,7	2,510	2,256	2,321	2,139	2,244	2,311	2,189	732
Møre og Romsdal	5,8	5,3	6,0	4,7	5,8	7,2	7,4	2,702	2,538	2,625	2,336	2,436	2,568	2,399	380
Nordland	5,7	5,3	6,1	4,8	5,8	7,2	7,4	2,575	2,543	2,485	2,290	2,418	2,499	2,375	377
Viken	6,3	5,9	6,4	5,1	6,2	7,4	7,7	2,504	2,319	2,367	2,166	2,232	2,267	2,189	2126
Innlandet	5,9	5,6	6,2	4,9	6,0	7,3	7,6	2,525	2,353	2,401	2,206	2,422	2,391	2,282	585
Vestfold og Telemark	6,3	5,8	6,4	5,2	6,1	7,2	7,6	2,526	2,390	2,438	2,199	2,322	2,406	2,273	688
Agder	6,1	5,5	6,3	5,0	5,9	7,2	7,5	2,660	2,472	2,417	2,256	2,353	2,482	2,249	498
Vestland	6,1	5,7	6,4	5,1	6,1	7,2	7,6	2,478	2,360	2,309	2,138	2,201	2,314	2,106	1020
Trøndelag	5,9	5,8	6,3	4,9	6,1	7,4	7,7	2,538	2,279	2,299	2,111	2,253	2,254	2,112	799
Troms og Finnmark	5,7	5,1	5,9	4,8	5,7	7,2	7,5	2,551	2,411	2,418	2,215	2,304	2,198	2,195	418

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.8 Tillit til ulike institusjoner på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «full tillit», etter geografisk område. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Gjennomsnitt										Standardavvik										N*
	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De politiske partiene	Den offentlige valtnin-gen	Politi-tiet	Dom-stolene	Regjeringen	Kommunestyre/byråd	Stortinget	De poli-tiske partiene	Den offentlige valtnin-gen	Politi-tiet	Dom-stolene							
Oslo og omegn	6,5	6,1	6,7	5,3	6,5	7,5	7,8	2,394	2,414	2,220	2,116	2,130	2,186	2,097	2545						
Resten av Øst-landet	6,1	5,7	6,3	5,0	6,0	7,3	7,6	2,568	2,378	2,442	2,210	2,359	2,384	2,258	2205						
Sør- og Vest-landet	6,2	5,7	6,3	5,0	6,1	7,3	7,6	2,562	2,398	2,381	2,193	2,278	2,385	2,200	2635						
Trønde-lag og Nord-Norge	5,8	5,5	6,2	4,8	5,9	7,3	7,6	2,552	2,398	2,383	2,184	2,314	2,300	2,201	1589						

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.9 Korrelasjonsmatrise mellom direkte og indirekte indikatorer for institusjonell tillit. Pearson R.

	Direkte indikatorer for institusjonell tillit						Indirekte indikatorer for institusjonell tillit							
	Regjeringen	Kommune- styre/ byråd	Stor- tinget	De poli- tiske partiene	Den offent- lige for- valtnin- gen	Politiet	Dom- stolene	Politi- tjeneste	For- svars- tjeneste	Inter- nettsik- kerhet	Strøm- forsyt- ning	Krimi- nalitets- bekjem- pelse	Trygg- het i nær- området	Korrup- sjon i staten
Direkte indikatorer for institu- sjonell tillit	1	,640"	,800"	,687"	,588"	,582"	,437"	,382"	,464"	,462"	,493"	,476"	-,388"	-,304"
Kommune- styre/ byråd	,640"	1	,670"	,663"	,679"	,529"	,413"	,339"	,453"	,458"	,492"	,503"	-,373"	-,436"
Stortinget	,800"	1	,670"	,751"	,734"	,642"	,426"	,380"	,458"	,480"	,504"	,487"	-,416"	-,336"
De politiske partiene	,687"	,663"	,751"	1	,711"	,502"	,390"	,338"	,470"	,434"	,505"	,462"	-,385"	-,357"
Den offent- lige forvalt- ningen	,687"	,679"	,734"	,711"	1	,652"	,459"	,400"	,480"	,515"	,533"	,523"	-,426"	-,375"
Politiet	,588"	,509"	,568"	,502"	,611"	,735"	,706"	,476"	,433"	,433"	,509"	,506"	-,316"	-,278"
Domstolene	,582"	,529"	,642"	,541"	,652"	1	,540"	,437"	,432"	,472"	,502"	,504"	-,360"	-,307"
Politi tjeneste	,437"	,413"	,426"	,390"	,459"	,706"	1	,503"	,402"	,419"	,506"	,529"	b	b
Forsvars- tjeneste	,382"	,339"	,380"	,338"	,400"	,476"	,503"	1	,377"	,357"	,395"	,389"	b	b
Internett- sikkerhet	,464"	,453"	,458"	,470"	,480"	,433"	,402"	,377"	1	,547"	,550"	,513"	b	b
Strømfor- syning	,462"	,458"	,480"	,434"	,515"	,433"	,419"	,357"	,547"	1	,552"	,582"	b	b
Kriminali- tetsbekjemp- else	,493"	,492"	,504"	,505"	,533"	,509"	,506"	,395"	,550"	,562"	1	,745"	b	b
Trygghet i nærrområde	,476"	,503"	,487"	,462"	,523"	,506"	,529"	,389"	,513"	,582"	,745"	1	b	b
Korruptjon i staten	-,388"	-,373"	-,416"	-,385"	-,426"	-,316"	b	b	b	b	b	b	1	,754"
Korruptjon i kommunen	-,304"	-,436"	-,336"	-,357"	-,375"	-,278"	b	b	b	b	b	b	b	1

**Korrelasjonen er signifikant på 0,01-nivå (2-tailed).

b. Kan ikke beregnes fordi minst en av variablene er konstant.

Oppgavehåndtering som uttrykk for tillit

Tabell A.10 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt». Prosent, gjennomsnitt og standardavvik

	Politi-tjeneste	Forsvars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsyning	Kriminali-tetsbekjem-pelse	Trygghet i nær-området
0 Svært dårlig	2,3	1,8	4,4	3,1	4,2	2,6
1	1,2	0,8	2,5	1,1	2,2	1,3
2	2,2	1,7	6,2	2,3	4,7	2,8
3	3,8	3,6	10,6	3,9	7,4	4,8
4	4,3	4,2	11,7	5,0	10,2	6,2
5	9,8	13,4	16,7	10,2	16,0	12,3
6	11,0	13,5	14,7	11,0	17,0	13,3
7	21,2	21,2	15,8	17,7	18,3	19,8
8	22,1	20,2	10,5	20,4	12,2	18,9
9	10,1	9,8	4,4	13,4	4,2	9,9
10 Svært godt	12,1	9,7	2,4	12,0	3,5	8,1
Gjennom-snitt	6,9	6,8	5,2	6,8	5,6	6,5
Standard-avvik	2,304	2,149	2,364	2,423	2,338	2,331
N (uvektet)	4058	3212	4435	4569	4645	4687

Tabell A.11 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter alder og kjønn. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Inter-nett-sikker-het	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjem-pelse	Trygghet i nær-området	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Inter-nett-sikker-het	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjem-pelse	Trygghet i nær-området	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik						
Mann	6,6	6,5	5,0	6,7	5,5	6,3	2,477	2,316	2,472	2,561	2,510	2,496	1753
Kvinne	7,1	7,0	5,5	6,9	5,6	6,6	2,069	1,906	2,224	2,263	2,138	2,137	1459
18–24 år	6,7	7,0	5,1	6,9	5,8	6,7	2,658	2,564	2,585	2,569	2,613	2,569	292
25–34 år	6,9	6,8	5,0	6,9	5,8	6,7	2,211	2,230	2,520	2,519	2,45	2,366	428
35–66 år	6,8	6,6	5,2	6,6	5,4	6,2	2,333	2,064	2,259	2,447	2,2585	2,292	1605
67+	7,2	6,9	5,5	7,4	5,8	6,8	1,960	1,903	2,330	2,059	2,2261	2,183	887

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.12 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter utdanning. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjemp-else	Trygghet i nærom-rådet	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjemp-else	Trygghet i nær-området	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik						
Grunnskole-utdanning/ folkeskole/ realskole	6,7	6,9	5,2	6,7	5,2	6,2	2,366	2,190	2,570	2,504	2,6243	2,562	284
Videre-gående opplæring (allmennfag/ yrkesfag)	6,5	6,7	5,0	6,4	5,2	6,2	2,476	2,340	2,521	2,695	2,5006	2,542	773
Yrkesut-danning ved fagskole	6,6	6,7	4,8	6,3	5,1	6,0	2,507	2,159	2,503	2,669	2,4639	2,459	391
Utdanning ved univer-sitet/høy-skole	7,1	6,8	5,4	7,1	5,9	6,8	2,105	2,039	2,180	2,142	2,1075	2,085	1721

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.13 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter beskjefteffelse. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimi-nalitet-bekjemp-else	Trygghet i nær-området	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimi-nalitet-bekjemp-else	Trygghet i nær-området	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik						N*
Yrkes-aktiv	6,9	6,8	5,2	6,7	5,6	6,5	2,239	2,138	2,287	2,422	2,2926	2,275	1713
Arbeids-ledig / annen trygd / pensjon	6,3	6,5	4,7	6,0	4,7	5,7	2,676	2,117	2,526	2,796	2,5292	2,614	309
Elev/student	7,0	6,9	5,3	7,3	6,2	6,9	2,335	2,523	2,591	2,272	2,2725	2,292	225
Alders-pensjo-nist	7,1	6,8	5,5	7,3	5,7	6,8	2,063	1,893	2,287	2,061	2,2624	2,190	863

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.14 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter fødested. Gjennomsnitt og standardavvik

	Gjennomsnitt										Standardavvik										N*
	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjemp-else	Trygghet i nær-området	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjemp-else	Trygghet i nær-området	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjemp-else	Trygghet i nær-området			
Norge	6,8	6,7	5,1	6,8	5,5	6,4	2,269	2,148	2,344	2,424	2,2892	2,315	2,2908								
Norden	6,5	6,7	5,3	6,6	5,6	6,5	2,439	1,956	2,124	2,346	2,0602	2,160	44								
Vest- og Sør-Europa	6,9	6,5	6,0	7,4	6,6	7,0	2,399	2,094	2,009	2,201	2,3856	2,299	54								
Øst-Europa	7,4	7,4	6,3	7,7	6,8	7,6	2,407	2,017	2,287	2,018	2,4412	2,096	50								
Afrika og Asia inkl. Tyrkia	7,4	7,4	6,3	6,9	6,4	7,0	2,649	2,361	2,517	2,779	2,8190	2,644	72								
Annet	6,9	6,7	5,4	7,0	6,1	6,6	2,724	2,500	2,804	2,450	2,5085	2,469	26								

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.15 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter foreldres fødested. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi- tjeneste	For- svars- tjeneste	Internett- sikkerhet	Strøm- forsy- ning	Krimina- litets- bekjemp- else	Trygghet i nær- området	Politi- tjeneste	For- svars- tjeneste	Internett- sikkerhet	Strøm- forsy- ning	Krimina- litets- bekjemp- else	Trygghet i nær- området	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik						
Ja, begge er født i Norge	6,9	6,8	5,1	6,8	5,5	6,4	2,243	2,135	2,337	2,410	2,2868	2,315	2810
Ja, én er født i Norge og én i utlandet	6,7	6,4	5,1	6,9	5,7	6,5	2,544	2,268	2,348	2,402	2,2424	2,217	141
Nei, ingen av dem er født i Norge	6,9	6,9	6,0	7,1	6,4	7,0	2,604	2,241	2,409	2,521	2,6320	2,430	222

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.16 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter fylke. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi- tjeneste	For- svars- tjeneste	Internett- sikkerhet	Strøm- forsy- ning	Krimina- litetsbe- kjemp- else	Trygghet i nær- området	Politi- tjeneste	For- svars- tjeneste	Internett- sikkerhet	Strøm- forsy- ning	Krimina- litets- bekjemp- else	Trygghet i nær- området	N*
Oslo	7,0	6,6	5,4	7,2	5,8	6,6	2,204	2,198	2,398	2,318	2,2162	2,331	469
Rogaland	6,9	6,6	5,4	6,8	5,6	6,6	2,335	2,211	2,340	2,409	2,4528	2,316	275
Møre og Romsdal	7,0	6,9	5,1	6,6	5,6	6,4	2,395	2,036	2,497	2,460	2,4944	2,362	137
Nordland	7,0	6,9	5,3	7,1	5,7	6,7	2,376	2,384	2,406	2,268	2,4301	2,506	148
Viken	6,9	6,9	5,2	6,7	5,5	6,4	2,280	2,079	2,416	2,409	2,3571	2,350	779
Innlandet	6,8	6,7	5,0	6,7	5,5	6,5	2,312	1,958	2,427	2,493	2,2927	2,189	199
Vestfold og Tele- mark	6,4	6,5	5,4	6,8	5,4	6,3	2,412	2,237	2,274	2,598	2,4532	2,473	227
Agder	6,6	6,6	5,3	6,7	5,6	6,5	2,450	2,227	2,376	2,550	2,4627	2,448	162
Vestland	6,8	6,6	5,2	6,7	5,5	6,3	2,266	2,250	2,256	2,385	2,2261	2,244	356
Trendelag	7,0	7,0	5,3	6,9	5,6	6,6	2,202	1,995	2,272	2,343	2,1655	2,212	285
Troms og Finmark	6,7	6,9	4,9	6,5	5,4	6,3	2,349	2,083	2,329	2,534	2,4082	2,299	175

* Minimum N (uvektet)

Tabell A.17 Hvor godt eller dårlig myndighetene oppfattes å ivareta ulike kritiske tjenester og oppgaver på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «svært dårlig» og 10 betyr «svært godt», etter geografisk område. Gjennomsnitt og standardavvik

	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjempelse	Trygghet i nær-området	Politi-tjeneste	For-svars-tjeneste	Internett-sikkerhet	Strøm-forsy-ning	Krimina-litets-bekjempelse	Trygghet i nær-området	N*
	Gjennomsnitt						Standardavvik						
Oslo og omegn	7,0	6,8	5,3	7,0	5,7	6,6	2,194	2,123	2,375	2,332	2,2218	2,266	906
Resten av Østlandet	6,7	6,7	5,2	6,7	5,4	6,4	2,378	2,124	2,415	2,519	2,4259	2,415	768
Sør- og Vestlandet	6,8	6,6	5,2	6,7	5,6	6,4	2,337	2,202	2,338	2,435	2,3706	2,324	931
Trøndelag og Nord-Norge	6,9	7,0	5,2	6,8	5,6	6,5	2,294	2,119	2,322	2,383	2,3059	2,311	607

* Minimum N (uvektet)

Korrupsjon og mistillit

Tabell A.18 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten og hjemkommunen. Prosent

	Korrupsjon i staten	Korrupsjon i din kommune
Ikke i det hele tatt	4	5
I liten grad	37	37
I verken liten eller stor grad	11	14
I noen grad	39	35
I stor grad	9	9
Totalt	100	100
Uvektet N	4455	3947

Tabell A.19 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter alder og kjønn. Prosent

	Mann	Kvinne	18–24 år	25–34 år	35–66 år	67+
Ikke i det hele tatt	4	4	6	5	3	4
I liten grad	38	35	43	33	36	39
I verken liten eller stor grad	11	12	12	11	10	15
I noen grad	36	42	29	39	41	37
I stor grad	11	8	9	13	10	5
Totalt	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	2289	2165	331	565	2180	1378

Tabell A.20 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter utdanning. Prosent

	Grunnskole- utdanning/folke- skole/realskole	Videregående opplæring (allmennfag/ yrkesfag)	Yrkesutdanning ved fagskole	Utdanning ved universitet/ høyskole
Ikke i det hele tatt	6	3	4	3
I liten grad	34	32	29	41
I verken liten eller stor grad	14	11	12	11
I noen grad	34	43	43	37
I stor grad	11	11	11	8
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	399	1024	631	2329

Tabell A.21 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter beskjeftigelse. Prosent

	Yrkesaktiv	Arbeidsledig / annen trygd / pensjon	Elev/student	Alderspensionist
Ikke i det hele tatt	3	4	8	3
I liten grad	36	28	49	40
I verken liten eller stor grad	10	10	13	16
I noen grad	41	42	26	36
I stor grad	10	16	4	5
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	2340	407	240	1320

Tabell A.22 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter fødested. Prosent

	Norge	Norden	Vest- og Sør-Europa	Øst-Europa	Afrika og Asia inkl. Tyrkia	Annet
Ikke i det hele tatt	3	5	8	12	15	3
I liten grad	37	38	37	33	31	46
I verken liten eller stor grad	11	10	11	12	10	14
I noen grad	40	45	34	33	25	30
I stor grad	9	3	10	11	20	8
Totalt	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	3922	84	115	87	119	34

Tabell A.23 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten etter foreldres fødested. Prosent

	Ja, begge er født i Norge	Ja, én er født i Norge og én i utlandet	Nei, ingen av dem er født i Norge
Ikke i det hele tatt	3	8	10
I liten grad	38	30	32
I verken liten eller stor grad	11	12	11
I noen grad	39	42	34
I stor grad	9	8	13
Totalt	100	100	100
Uvektet N	3769	219	407

Tabell A.24 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter fylke. Prosent

	Oslo	Rogaland	Møre og Romsdal	Nordland	Viken	Innlandet	Vestfold og Telemark	Agder	Vestland	Trøndelag	Troms og Finnmark
Ikke i det hele tatt	5	5	3	4	3	4	2	3	6	2	3
I liten grad	45	38	37	21	38	33	32	38	40	34	26
I verken liten eller stor grad	10	12	12	15	11	9	10	15	11	12	11
I noen grad	32	37	40	47	38	43	45	38	35	43	46
I stor grad	8	7	8	13	10	11	11	7	7	9	14
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	682	367	189	163	1071	295	371	238	511	381	186

Tabell A.25 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i staten, etter geografisk område. Prosent

	Oslo og omegn	Resten av Østlandet	Sør- og Vestlandet	Trøndelag og Nord-Norge
Ikke i det hele tatt	4	3	5	2
I liten grad	42	34	39	29
I verken liten eller stor grad	10	11	12	12
I noen grad	35	42	37	45
I stor grad	9	10	7	11
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	1293	1126	1305	730

Tabell A.26 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter alder og kjønn. Prosent

	Mann	Kvinne	18–24 år	25–34 år	35–66 år	67+
Ikke i det hele tatt	5	6	9	6	4	7
I liten grad	38	36	43	32	37	39
I verken liten eller stor grad	13	14	14	13	13	16
I noen grad	33	37	28	36	37	33
I stor grad	11	7	6	13	10	4
Totalt	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	2075	1871	321	543	1869	1213

Tabell A.27 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter utdanning. Prosent

	Grunnskole- utdanning/folke- skole/realskole	Videregående opplæring (allmennfag/ yrkesfag)	Yrkesutdanning ved fagskole	Utdanning ved universitet/ høyskole
Ikke i det hele tatt	8	6	5	5
I liten grad	34	35	35	39
I verken liten eller stor grad	18	13	14	13
I noen grad	30	36	38	34
I stor grad	10	9	8	9
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	369	904	554	2056

Tabell A.28 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter beskjeftigelse. Prosent

	Yrkesaktiv	Arbeidsledig / annen trygd / pensjon	Elev/student	Alderspensjonist
Ikke i det hele tatt	4	4	13	7
I liten grad	36	32	45	40
I verken liten eller stor grad	13	13	15	16
I noen grad	37	37	21	33
I stor grad	10	13	6	4
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	2069	352	234	1159

Tabell A.29 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter fødested. Prosent

	Norge	Norden	Vest- og Sør-Europa	Øst-Europa	Afrika og Asia inkl. Tyrkia	Annet
Ikke i det hele tatt	4	6	11	16	16	6
I liten grad	37	42	40	29	31	42
I verken liten eller stor grad	14	15	7	8	15	19
I noen grad	35	32	34	40	25	25
I stor grad	9	6	8	8	14	8
Totalt	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	3481	76	103	74	102	34

Tabell A.30 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter foreldres fødested. Prosent

	Ja, begge er født i Norge	Ja, én er født i Norge og én i utlandet	Nei, ingen av dem er født i Norge
Ikke i det hele tatt	4	7	12
I liten grad	38	33	33
I verken liten eller stor grad	14	15	12
I noen grad	36	33	31
I stor grad	9	12	11
Totalt	100	100	100
Uvektet N	3336	200	359

Tabell A.31 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter fylke. Prosent

	Oslo	Rogaland	Møre og Romsdal	Nordland	Viken	Innlandet	Vestfold og Telemark	Agder	Vestland	Trøndelag	Troms og Finnmark
Ikke i det hele tatt	5	7	5	7	5	6	4	5	6	4	3
I liten grad	42	43	38	26	37	37	33	37	39	34	28
I verken liten eller stor grad	13	10	15	16	13	13	14	11	17	15	16
I noen grad	33	31	33	35	37	35	39	35	31	38	38
I stor grad	8	8	9	16	8	8	10	12	7	9	16
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Uvektet N	598	323	166	146	944	253	325	227	457	343	164

Tabell A.32 Oppfatning av hvor utbredt korrupsjon, smøring og bestikkelser er i hjemkommunen, etter geografisk område. Prosent

	Oslo og omegn	Resten av Østlandet	Sør- og Vestlandet	Trøndelag og Nord-Norge
Ikke i det hele tatt	4	5	6	5
I liten grad	40	35	40	31
I verken liten eller stor grad	13	14	13	15
I noen grad	35	37	32	37
I stor grad	8	9	9	12
Totalt	100	100	100	100
Uvektet N	1132	988	1173	653

Institusjonell tillit i ulike befolkningsgrupper i Norge

Kunnskapsoversikt og deskriptiv analyse

Rapporten undersøker om den institusjonelle tilliten i Norge varierer mellom befolkningsgrupper og etter bosted. Det rettes særskilt oppmerksomhet mot institusjoner som er relevante for sikkerhetsspørsmål, det vil si politiet og Forsvaret, i tillegg til politiske og demokratiske institusjoner som Regjeringen (utøvende makt), Stortinget (lovgivende makt) og domstolene (dømmende makt) samt den offentlige forvaltningen mer generelt. Rapporten inneholder en forskningsoversikt som kort drøfter begrepet «institusjonell tillit», og som sammenfatter kunnskap om sammenhengen mellom tillit og sosiodemografiske og geografiske kjennetegn i befolkningen. Deretter følger en empirisk analyse av ulike gruppers tillit til utvalgte samfunnsinstitusjoner. Her er blikket i særlig grad rettet mot grupper som skiller seg ut når det gjelder tillit til institusjonene. Avslutningsvis drøftes noen forhold og spørsmål for videre forskning som denne rapporten ikke har belyst: hvilken betydning folks institusjonelle (mis-)tillit har for myndighetskommunikasjon og myndigheters politikkgjennomføring.